

IDRÆTSJURISTEN

Årsskrift for foreningen Idrætsjura

2000

Indholdsfortegnelse

Idrætsjuristen <i>Af Jens Bertel Rasmussen</i>	1
Nordisk idrottsjuridisk gemenskap <i>Af Krister Malmsten</i>	3
Idrætsjura – en selvstændig retsdisciplin? <i>Af Jens Evald</i>	5
Ytringsfrihed – hvor går grænsen? <i>Af Lone Pagh</i>	15
Erstatning og idræt – nogle erstatningsretlige betragtninger <i>Af Jørgen Verner</i>	27
Sportsskader – anerkendelse af skader ved idræt som ulykkestilfælde <i>Af Frank Bøgh Madsen</i>	33
Danmarks Idræts-Forbunds Dopingnævn – statistisk set <i>Af Ulla Meinicke-Søes</i>	47
Doping og retssikkerhed <i>Af Bjørn Graae</i>	53
Arrangementsbeskyttelse <i>Af Lars Halgreen</i>	63
Sponsorkontrakter <i>Af Annelise Vidø</i>	71

Idrætsjuristen

Af advokat Jens Bertel Rasmussen, formand for foreningen Idrætsjura

Med stor glæde kan jeg som formand for foreningen Idrætsjura hermed sende den første artikelsamling om juridiske problemstillinger inden for sportens verden med navnet *Idrætsjuristen* ud til medlemmerne og andre interesserede læsere.

Foreningen Idrætsjura blev stiftet i 1988, bl.a. med det formål at fremme interessen for og kendskabet til sportens juridiske forhold.

Der har fra starten været stor interesse for og opbakning af foreningen.

Foreningen tæller over 130 medlemskaber, bl.a. Dansk Idrætsforbund, Dansk Firmaidræt, DFIF og DGI.

For at udbrede kendskabet til foreningen og for at opfylde foreningens formål er følgende initiativer sat i gang:

- Der er nedsat arbejdsgrupper til behandling af spændende emner, som fx konflikten mellem EU-regler og idrættens regler, rettighedsproblematikken, doping, miljølovgivningen, sponsoraftaler, forsikringsforhold og skatte- og momsregler.
- Der afholdes arrangementer med foredrag om juridiske emner i tilknytning til sportsarrangementer, fx fodboldlandskamp, ishockeylandskamp, badminton VM, Danish Open m.m.
- Foreningen har oprettet sin egen hjemmeside på internettet, hvor medlemmer og andre interesserede løbende bliver orienteret og holdt ajour med relevante emner.
- Der udgives 2-3 gange om året et nyhedsbrev indeholdende aktuelle nyheder inden for sportens verden om aktuelle problemstillinger, der vedrører idrætten.
- Der er oprettet en voldgiftsdommerordning, hvor flere juridisk og idrætsmæssigt kvalificerede jurister har stillet sig til rådighed som voldgiftsdommere til brug ved løsning af juridiske konflikter inden for idrættens verden.

Nyeste skud på stammen er således foreningen Idrætsjuras artikelsamling under navnet *Idrætsjuristen*.

Det er meningen, at denne publikation skal udkomme én gang om året og indeholde en samling af artikler om relevante juridiske emner inden for idrættens verden. Artiklerne vil blive skrevet af fagligt kompetente jurister eller andre, der har en viden eller kompetence inden for et idrætsjuridisk område, som det vil være relevant at viderebringe til foreningens medlemmer eller andre, der har interesse i at læse artikelsamlingen. Det vil således være muligt, også for ikke-medlemmer, at erhverve samlingen.

Målet vil være at få en løbende juridisk artikelsamling om idrætsjuridiske problemstillinger, der vil blive udgivet én gang om året. Artikelsamlingen vil forhåbentlig blive brugt ikke blot af foreningens medlemmer, men af alle, der har interesse for idrættens verden og de juridiske problemstillinger, der hele tiden opstår, hvad enten de er udsprunget af allerede kendte juridiske områder eller udspringer af nye emneområder.

Vi må erkende, at vi lever i en verden, som udvikler sig så hastigt på alle områder, at det, der i går syntes helt problemløst, i dag kan synes særdeles problematisk.

Som formand for foreningen vil jeg derfor med stor glæde og med stor stolthed byde denne nye artikelsamling velkommen og samtidig rette en stor tak til lektor, lic.jur. Jens Evald fra Aarhus Universitet, der har stået for det redaktionelle, samt selvfølgelig en stor tak til alle forfatterne til samlingens artikler.

God læsning!

Nordisk idrottsjuridisk gemenskap

Af Krister Malmsten, cheffjurist i Det Svenske Fotbollförbundet

Det är med stor glädje som vi från svenskt håll för något år sedan mottog informationen om att en systerförening till Svensk IdrottsJuridisk Förening hade bildats i Danmark. Vi har sedan dess haft ett visst informationsutbyte, som även lett till reella personkontakter i samband med den Nordiska Idrottsjuridiska Konferensen i Sverige i oktober 2000.

Den idrottsrelaterade juridiken, som i princip omspannar alla juridiska sakområden, har vuxit fram i varierande takt i olika delar av världen. I t.ex. USA har ämnet varit etablerat under lång tid, medan intresset här i Norden får sägas ha tagit fart först under de två senaste decennierna. Det senvakna intresset beror med största sannolikhet på den nordiska idrottsmodellens grundstruktur som folkrörelse. Det är naturligtvis den alltmer kommersialiserade elitidrotten som påskyndat utvecklingen. Och sedan början av 1990-talet torde man kunna hävda att juridiken på ett naturligt sätt har inlemmats i, i vart fall, de kommersiella idrotternas verksamheter. Ämnet får också anses ha fått akademisk acceptans genom att beredas plats på det Nordiska Juristmötet 1996. En delikat fråga i detta sammanhang är var idrottsjuridiken ämnesvis skall placeras. Vi får anledning att återkomma i denna sak.

Det ökade intresset för den idrottsrelaterade juridiken har också lett till bildandet av idrottsjuridiska intresseföreningar, som nu finns i Danmark, Finland, Sverige och i Norge (den sista bildades helt nyligen). Den svenska föreningen, som bildades år 1992, har nu nästan 400 medlemmar.

Den svenska och den finska föreningen har haft seminarieutbyten under senare år, och det var dessa givande möten som initierade och stimulerade den svenska föreningen att anordna den Nordiska Idrottsjuridiska Konferensen i oktober. Från svensk sida hoppas vi att detta skall vara början på ett regelbundet återkommande nordiskt forum för idrottsrelaterad juridik. Tanken är att värdskapet skall alternera mellan de olika nordiska länderna. Och vilket organ är då mera lämpad att (ensam eller som i Sverige i samarbete med Sveriges Riksidrottsförbundet) arrangera konferenserna än respektive lands idrottsjuridi-

ska förening.

Sedan år 1996 har den svenska föreningen årligen gett ut en artikelsamling som av såväl medlemmar som andra visats stor uppskattning. Vi ser nu med spänning fram emot att få ta del av den danska motsvarigheten. Det finns en nära nog outtömlig idrottsjuridisk källa att hämta uppslag till artiklar från. Bl.a. den vägen hoppas vi kunna öka erfarenhetsutbytet mellan föreningarna. Och icke minst att knyta nya berikande kontakter över nationsgränserna.

Svensk IdrottsJuridisk Förening önskar den danska föreningen ”Lycka till” i det fortsatta idrottsjuridiska arbetet.

Idrætsjura

– En selvstændig retsdisciplin?

Af lektor lic.jur. Jens Evald, Aarhus Universitet

1. Indledning

I den egyptiske ørkenby Sharm el-Sheik blev fredstopmødet i oktober måned 2000 mellem Israel, palæstinenserne, Egypten og USA afholdt på et *sportshotel*. I september måned 2000 blev superliga-fodboldspilleren Nocko Jokovic dømt for vold efter et håndgemæng i en taxa. Ingen vil sikkert mene, at der her er tale om to *idrætsjuridiske* eksempler eller begivenheder. Men hvad er i henseende til idrætsjura-terminologien forskellen mellem den fodboldspiller, der efter en nat i byen slår på en medpassager i en taxa, og den fodboldspiller, som under en fodboldkamp nikker en fodbolddommer en skalle? Med andre ord, på hvilke måder adskiller idrætsjuraen sig fra den almindelige jura? Nu kan man naturligvis hævde, at der alene er tale om et fremstillingsteknisk spørgsmål, eftersom der må være en formodning om, at retlige problemer løses på samme måde i og uden for idrætten. Dette ville naturligt nok betyde, at en skarp afgrænsning af idrætsjuraens interesseområde og emnekreds ikke er nødvendig. Dette - rigtige - synspunkt (idealet) tager imidlertid ikke højde for, om det praktiske retsliv (realiteten) inddrager særlige idrætspolitiske hensyn ved løsning af idrætsjuridiske spørgsmål, jf. nærmere afsnit 3.

Det kan være nyttigt at erindre om det forhold, at *begrebet* idrætsjura er uden selvstændig betydning, og at der derfor ikke kan trækkes mere ud af dette begreb end det, man forud har lagt ind i det. Det er derfor ikke meningsfuldt at forsøge at definere begrebet idrætsjura, dvs. forsøge at beskrive begrebet som ét sæt, og kun dette sæt af elementer, som skarpt lader sig afgrænse i forhold til andre elementer. Jeg vil derfor i det følgende afstå fra at opstille en definition af begrebet idrætsjura og i stedet undersøge, hvad det er, der kendetegner idrætsjuraen, og se, om det er muligt at formulere et eller flere karakteristika for idrætsjuraen.

2. Idrætsjuraens interesseområde

Idrætsjuraens *interesseområde* er (selvsagt) idrætten, og det ligger derfor lige for at tage udgangspunkt i idrætsbegrebet, således som det er søgt fastlagt i ordbøger, idrætslitteraturen, organisationslove mv. Det viser sig imidlertid, at idrætsbegrebet langt fra er entydigt. Idrætsbegrebet defineres ikke i den *danske lovgivning*, men anvendes sporadisk i fx lov om eliteidrættens fremme (lov 1984.643). I *Politikens Nudansk Ordbog* (1993) hedder det (bl.a.): “idrætsudøvelse, ved hvilken der lægges mere vægt på resultatet end på formen”. Og i *Danmarks Idræts-Forbunds lovregulativ I* (Regler for medlemskab af Danmarks Idræts-Forbund) bestemmes i § 1, stk. 2, nr. 1: “Ved idrætslig karakter forstås, at den primære aktivitet, der udøves af organisationens medlemmer, udgør fysisk aktivitet af teknisk-fysisk, kraftbetonet eller konditionskrævende karakter, idet dog brug af motorkraft herved ikke nødvendigvis udelukker medlemskab.” Som det fremgår, giver de forskellige idrætsbegreber ikke mange holdepunkter for, hvad idrætsjuraens interesseområde er. Selv taxa-eksemplet ovenfor synes at kunne rummes i Danmarks Idræts-Forbunds definition (“fysisk aktivitet af teknisk-fysisk, kraftbetonet eller konditionskrævende karakter”).

Mere hjælp til afklaring af idrætsjuraens interesseområde får man ved at se på idrættens *aktører*, dvs. de personer (fysiske og juridiske), der er involveret i idrætslige aktiviteter.

For det *første* er der *udøverne*. Denne gruppe består af alt - lige *fra* den professionelle elitesport, hvor den enkelte udøver lever af sin sport, *over* den organiserede foreningsbaserede idræt, hvor amatørbegrebet stadig er meningsfuldt, *til* den uorganiserede idræt, hvor udøveren ikke er medlem af en forening, *samt* “supermarkedsidrætten”, hvor udøveren køber eller lejer timer i et helsecenter, på en squashbane mv. For det *andet* er der *idrætsklubberne/-organisationerne og deres ansatte*. Denne gruppe består af alt lige *fra* den professionelle klub (børsnoterede selskaber) med fastlønnede trænere, managere, idrætsudøvere mv. og *til* klubber (ideelle foreninger), hvor frivilligt arbejde ikke kun er et ideal, men også en realitet. For det *tredje* er der *publikum og nærtstående*, dvs. forældre og andre, der hjælper til i klubben og i forbindelse med forskellige idrætsarrangementer. For det *fjerde* er der *producenterne af idrætsredskaber* (redskaber, tøj, mad- og drikkevarer, merchandise mv.) og

TV-stationer, som lever af eller i symbiose med idrætten. Og endelig er der for det femte staten og kommunerne, der er henholdsvis bidragsydere til idrætten og indehavere af idrætsanlæg mv. Til den sidste gruppe hører også EU.

Det er selvsagt ikke vanskeligt at se, at det juridiske interesseområde ikke knytter sig til idrætsbegrebet, men til idrættens aktører, eller rettere til det livsområde, hvor idrættens aktører agerer. En fastlæggelse af idrætsjuraens interesseområde alene ud fra en aktør-synsvinkel indebærer imidlertid en risiko for, at næsten alle juridiske problemer lader sig indordne under idrætsjuraen, hvorved emnet bliver meningsløst og afgrænsningen umulig- eller vanskeliggjort. Det vil således være meningsløst at tale om, at der foreligger et idrætsjuridisk problem i forbindelse med betalingsrestance til det lokale helsecenter. Omvendt kan man ikke uden særlig begrundelse holde hele den uorganiserede idræt uden for idrætsjuraens interesseområde. Således belyser fx afgørelser fra Ankenævnet for Forsikring om skader forvoldt ved (uorganiseret) skiløb tilsvarende forsikrings- og erstatningsretlige problemer inden for den organiserede idræt.

Konklusionen herpå er ikke overraskende den, at idrætsjuraens interesseområde ikke lader sig afgrænse entydigt, men at afgrænsningen først og fremmest må bero på et valg.

Dette synspunkt bestyrkes, når man ser på den foreliggende danske idrætsjuridiske litteratur, som indtil nu består af tre bøger, nemlig Preben Stuer Lauridsen, *Idrætsjura* (1983), antologien *Idræt & Jura* (1997) og Lars Halgreen, *Sportsret* (2000). *Stuer Lauridsen* har i sin bog valgt at lægge hovedvægten på foreningsretten og i mindre omfang behandlet emner som kontraktspillere, præmiechecks, reklamekontrakter og forholdet til de almindelige domstole. Det hedder i bogen (s.14), at der er foretaget en gennemgang af de "vigtigste hovedpunkter i de juridiske problemer, der kan knytte sig til den danske idræt". Denne danske synsvinkel er bibeholdt i antologien *Idræt & Jura*, hvor følgende emner er behandlet: idrættens organisation, foreningsret, idrættens tvistbehandling, erstatning, straf samt kontraktsforhold og skat. I ingen af de to bøger er der givet en begrundelse for valget af emner. *Lars Halgreens* bog *Sportsret* bærer undertitlen *EU-retlige og kontraktmæssige aspekter ved sportsudøvelse i Danmark*, og i bogen behandles emner som den retlige regulering af dansk idræt, sport og EU, sport og den fri bevægelighed, sport og konkurrenceret, sport og immaterialret samt kontraktsforhold

inden for den danske sportsverden. Halgreen peger på, at sportsretten (idrætsjuraen) er en "horisontal retsdisciplin bestående af en bred vifte af traditionelle juridiske discipliner, såsom f.eks. aftaleretten, arbejdsretten, forsikringsretten, immaterialretten, konkurrenceretten, strafferetten, erstatningsretten mv., samt de mere overordnede idrætsorienterede love, såsom eliteidrætsloven, folkeoplysningsloven, og tips- og lottoloven".

Halgreens beskrivelse af idrætsjuraen som en "horisontal retsdisciplin" synes umiddelbart at være rammende, men ved nærmere eftersyn dækker beskrivelsen kun de emner, forfatteren selv har valgt at behandle. Som bekendt er idrætten foreningsbaseret, dvs. opbygget på et system, der hviler på det private initiativ til at organisere sig, og som grundlæggende betyder, at idrætten opstiller sine egne regler. Det giver ikke god mening at betragte idrættens *egne* regler som "horisontale", eftersom de kun har gyldighed internt (i idrætsorganisationerne) og ikke eksternt (i det øvrige samfund). Det vil derfor være mere præcist at hævde, at idrætsjuraen er kendetegnet ved et *kerneområde*, der består af de regler og normer, idrætten selv har fastsat, og et *yderområde*, der består af samfundets almindelige love mv.

Som eksempel på *kerneområdet* kan nævnes *Love for Danmarks Idræts-Forbund*, hvor der er fastsat regler for bl.a. organisationen og dens opgaver, organisationens medlemmer, tvistbehandling, doping mv. Medlemmerne (specialforbundene, fx DBU og DKF) fastsætter endvidere regler for deres egen virksomhed, herunder konkurrenceregler og tvistbehandling.

Idrætsjuraens *kerneområde* kan - alt efter temperament - betegnes som en *vertikal retsdisciplin*. Som det fremgår, lader dette område sig let afgrænse i forhold til andre retsområder (retsdiscipliner), det være sig i forhold til såvel aktørerne (organisationerne og deres medlemmer) som regelgrundlaget.

Idrætsjuraens *yderområde* består - som nævnt af Halgreen - af en bred vifte af traditionelle juridiske discipliner samt idrætsorienterede love (eliteidrætsloven mv.), og det er i dette yderområde, afgrænsningsproblemerne opstår. I det følgende afsnit vil forskellige domme og afgørelser fra idrættens egne "domstole" blive behandlet. Formålet er bl.a. at undersøge, om man i retspraksis ved afgørelsen inddrager særlige idrætspolitiske hensyn. Besvares dette

bekræftende, nødvendiggøres et behov for en nærmere afgrænsning, hvorimod dette ikke er tilfældet, hvis retspraksis ikke inddrager sådanne hensyn.

3. Idrætsjuraens retskildelære

3.1. Generelt

I retskildelæren gøres der traditionelt rede for, hvad man bygger på (retskilderne), og hvordan man ræsonnerer (fortolker), når man tager stilling til konkrete retsspørgsmål. I den traditionelle retskildelære inddeles retskilderne traditionelt i fire hovedgrupper, nemlig lovgivning, retspraksis, sædvaner og "forholdets natur", der i denne sammenhæng under ét betegnes som *eksterne regler*. Inden for idrætsjuraen suppleres de *eksterne regler* med idrættens egne regler (idrættens eget normsystem: reglementer, vedtægter mv.), som her betegnes *interne regler*.

Med udgangspunkt i to retsområder (strafferetten og erstatningsretten) vil det blive undersøgt, *om* domstolene inddrager særlige idrætspolitiske hensyn ved løsning af idrætsjuridiske tvister, og *om* de interne regler "slår igennem" ved anvendelsen og fortolkningen af de eksterne regler. Samlet vil besvarelsen af disse spørgsmål kunne belyse dels behovet for en yderligere afgrænsning af idrætsjuraen, dels om idrætsjuraens retskildelære adskiller sig fra den traditionelle retskildelære. Der må dog være en formodning om, at idrætsjuraens retskildelære ikke adskiller sig fra den almindelige retskildelære i større udstrækning end det, der normalt er tilfældet mellem forskellige retsområder.¹

3.2. Strafferetten

Der er ikke tvivl om, at idrættens udøvere strafferetligt er placeret på samme sted som samfundets øvrige medlemmer.² Det vil sige, at udgangspunktet er, at strafbare handlinger straffes, uden at der er udsigt til positiv særbehandling i forhold til de *eksterne regler* (straffeloven og særlovgivningen).

Dommen *UfR* 1996.4 VLD, der vedrørte vold mod en fodbolddommer, er i flere henseender illustrerende. Det fremgår af sagen, at tiltalte, der var

1 Jf. Heikki Halila, "Vad är kännetecknande för idrottsjuridiken?", *Finskt-svenskt idrottsjuridiskt seminarium*, red. av Heikki Halila och Olli Rauste, 1999, s. 11.

2 Jf. Bjørn Graae i *Idræt & Jura*, Kbh. 1997, s. 92.

anfører for et fodboldhold, havde nikket kampens dommer en skalle, da dommeren ville tildele en spiller på tiltaltes hold en advarsel. Ved byrettens dom blev tiltalte straffet med fængsel i 40 dage, som blev gjort betinget med to års prøvetid. Byretsdommen var en flertalsafgørelse, og dissensen er i denne sammenhæng interessant, idet én dommer stemte for at gøre straffen ubetinget, da denne anså det for vigtigt "at påpege, at der i sport i relation til vold gælder samme normer som i samfundet i øvrigt, og at det er en skærpende omstændighed, at volden er gået ud over den person, som er sat til at lede kampene". Ved landsretten blev fodboldspilleren fundet skyldig i overtrædelse af straffeloven (§ 244) og idømt 20 dages hæfte med følgende begrundelse (med mine udhævelser):

"Ved straffastsættelsen findes på den ene side at burde lægges vægt på, at volden er begået af en spiller *i forbindelse med en fodboldkamp og derfor må bedømmes med baggrund i den iver og spænding, som kan gribe spillerne*. På den anden side findes der at måtte lægges vægt på voldens karakter og på, at volden ikke er begået mod en anden spiller, men mod kampens dommer uden nogen som helst rimelig anledning, og således går langt ud over, hvad der kan betragtes som led i fodboldkampens gennemførelse."

Som det fremgår, tager retten udgangspunkt i det forhold, at der er tale om en idrætsbegivenhed (fodboldkamp), og lægger vægt på, at forholdet skal bedømmes på baggrund heraf. Retten synes at mene, at der er en højere tærskel for bedømmelsen af vold i idrætslivet (fodbold) end i det øvrige samfund. Hvor høj denne tærskel er, lader sig imidlertid ikke afgøre præcist, men i den konkrete sag var den overskredet. En forsigtig konklusion er derfor, at domstolene inddrager, om ikke klare idrætspolitiske hensyn, så dog hensynet til, at volden er begået i forbindelse med udøvelse af idræt ("idræts-hensynet").

Medens domstolene ved bedømmelsen af straffesager inddrager "idræts-hensyn", synes dette hensyn ikke at spille nogen rolle for idrættens egne "domstole". Som eksempel kan nævnes den såkaldte *Hirsbro-sag*, som vedrører dopingmisbrug. Ved en dopingkontrol i september 1996 i Rieti i Italien blev den danske løber Claus Hirsbro testet positiv for det forbudte stof stanozolol. Selv om det var uomtvistet, at der ved prøveudtagningen var sket brud på den foreskrevne procedure, valgte Amatør- og Ordensudvalget (nu Appeludvalget) at give Hirsbro karantæne i to år. Udvalget lagde her vægt på, at Hirsbro ved

sin underskrift havde godkendt, at dopingkontrollen fandt sted på forsvarlig måde. Forståelsen (og fortolkningen) af § 6 i dopingkontrolregulativet gav anledning til en principiel stillingtagen fra udvalgets side. Det bestemmes således i § 6: "En aktivitetsudøver, der findes skyldig i doping, udelukkes fra alle trænings- og konkurrenceaktiviteter ...". Denne bestemmelse måtte efter Hirsbros (advokats) opfattelse "efter almindelig juridisk sprogbrug [udelukke] objektivt ansvar". Det hedder i udvalgets afgørelse: "Hvad endelig angår spørgsmålet om skyld, fortolker udvalget § 6 ... således, at når analysen har vist, at en idrætsudøver har indtaget forbudte stoffer, er det idrætsudøveren, der skal bevise, at tilstedeværelsen af stoffet ikke kan tilregnes ham." Afgørelsen er principiel alene af den grund, at den er den første, der klart tager stilling til bevisbyrdespørgsmålet. Lidt forenklet synes afgørelsen også at illustrere den omstændighed, at udvalget - i denne situation - prioriterer hensynet til en effektiv dopingbekæmpelse højere end retssikkerheden. Selvom udvalget anfører, at den "fortolker" § 6, er der ikke tale om en traditionel fortolkning, dvs. udlægning af en tekst med flere betydningsmuligheder. Der er snarere tale om, at udvalget afgør et (bevisbyrde-)spørgsmål på baggrund af traditionelle bevisbyrdeovervejelser, således som de forekommer inden for beslægtede retsområder - *in casu* spirituskørsel.

Hvis de to eksempler er udtryk for en tendens hos henholdsvis domstolene og idrættens appelinstant, kan man (forsigtigt) konkludere, at domstolene ved anvendelse og fortolkning af eksterne regler inddrager "idræts-hensyn", medens idrættens appelinstant ved anvendelse og fortolkning af interne regler orienterer sig mod de eksterne regler.

3.3. Erstatningsretten

Inden for erstatningsretten gives enkelte eksempler på, hvilken betydning de interne regler har ved anvendelsen og forståelsen af de eksterne regler. Et eksempel på dette er dommen *UfR* 1948.181 HD.³ Under en træningskamp, der spilledes efter reglerne i "Love for Association-fodbold", erobrede en angrebsspiller på det ene hold bolden i nærheden af sit eget mål, dribblede forbi et par modspillere og løb videre med bolden op mod modstandernes banehalv-

3 Jf. Jørgen Verner i *Idræt & Jura*, op.cit., s. 60 f.

del. En modspiller, der med høj hastighed kom løbende skråt bagfra, forsøgte at få bolden fra angrebsspilleren ved at føre sin højre fod foran denne, men i samme øjeblik sparkede spilleren til bolden. Herved ramte spillerens ben og modspillerens fod hinanden med voldsom kraft og med et så kompliceret benbrud til følge, at spillerens underben senere måtte amputeres. Skadelidte anlagde sag mod skadevolderen, der blev frifundet af landsretten og senere af Højesteret (7-2). Det hedder i landsrettens afgørelse om forholdet mellem de interne og de eksterne regler (med mine udhævelser):

“Efter hele fodboldspillets karakter og formål, må spillerne antages at være berettigede til under udfoldelse af en vis voldsomhed, der hyppigt indeholder et vist faremoment for modspillerne, at søge at standse en modspiller og tage bolden fra ham. *Fodboldlovene giver nærmere regler for, hvilke fremgangsmåder der ikke kan tillades, og hvilke forholdsregler der af dommeren iværksættes, når overtrædelser finder sted.* Det må efter det oplyste anses godtgjort, at sagsøgte ved sin adfærd over for skadelidte har overtrådt de nævnte loves § 12 II h, der omhandler uforsætligt farligt spil. *Heraf følger imidlertid ikke ubetinget, at han ifalder ansvar for den skade, der forvoldes ved en sådan overtrædelse.* De hastigt skiftende situationer og spillets fart, der kun levner kort tid for en spiller til at træffe beslutninger og til at overveje et angrebsfarlighed for en modspiller, findes at måtte medføre, at uforsætligt tilføjede skade, på hvis indtræden enhver af de deltagende spillere efter det foran bemærkede må være forberedt, *uanset om der foreligger en overtrædelse af fodboldlovene ...*”

Det er her interessant at konstatere, at retten *fortolker* en intern regel (§ 12 II h, i “Love for Association-fodbold”), idet retten finder det “godtgjort, at sagsøgte ved sin adfærd har overtrådt de nævnte loves § 12 II h”. Fortolkningen af den interne regel danner udgangspunkt for fortolkningen af den eksterne regel (culpabedømmelsen). Havde fodboldspilleren således ikke overtrådt den interne regel, ville domstolen ikke have haft den fornødne anledning til at efterprøve den eksterne regel.

Dommen illustrerer samtidig det forhold, at der tilsyneladende er en højere tærskel for culpabedømmelsen i idræt (“idræts-hensynet”), idet det med *Jørgen Verners*⁴ ord må være så godt som udelukket for en tilskadekommet idrætsudøver at få gennemført et erstatningskrav ved domstolene mod andre

4 Jf. Jørgen Verner i *Idræt & Jura*, op.cit., s. 60.

skadevoldende idrætudøvere, også selv om disse har gjort sig skyldige i selv grove overtrædelser af de interne regler.

4. Sammenfatning og konklusioner

Gennemgangen i afsnit 3 tegner kun enkelte konturer af idrætsjuraens retskildelære. Som det er fremgået, inddrager domstolene ved anvendelsen af eksterne regler "idræts-hensynet", der viser, at der inden for idrætten er en højere tærskel (videre rammer) med hensyn til vold og skadegørende handlinger. Det fremgår endvidere, at idrættens egne "domstole" ved anvendelse og fortolkning af interne regler orienterer sig mod eksterne regler (almindelige retsprincipper). Konklusionen er derfor den, at de eksterne og de interne regler lever i en symbiose, hvor de gensidigt påvirker hinanden. Hermed er også sagt, at der ikke er vandtætte skodder mellem de eksterne og de interne regler.

Hvad angår den nærmere afgrænsning af idrætsjuraen, bliver "idræts-hensynet" her en vigtig faktor. Med "idræts-hensyn" menes her hensyn, som med udgangspunkt i idrætsaktiviteten kan begrunde en præciserende, indskrænkende eller udvidende fortolkning af de relevante eksterne regler. Ser man på taxaeksemplet, er der ingen særlige "idræts-hensyn" til stede, eftersom idrætsudøverens (fodboldspillerens) voldelige adfærd ikke er knyttet til en idrætsaktivitet (fodboldkamp). Konklusionen er derfor, at idrætsjuraen som retsområde ikke lader sig afgrænse nærmere, men at visse typer af retlige problemer kan identificeres som idrætsjuridiske.

Hermed er vi også kommet til vejs ende, og tilbage er nu kun at besvare spørgsmålet om, hvorvidt idrætsjuraen er en selvstændig retsdisciplin. Hvis man med selvstændig retsdisciplin mener et fag, som (kun) lader sig indordne under sine egne faste regler og principper, må svaret være nej. Hvis man derimod med selvstændig retsdisciplin mener et retsområde, som i lighed med landbrugsretten, arbejdsretten og forsikringsretten *både* har visse særegne karakteristika *og* indeholder almindelige/traditionelle juridiske problemstillinger, er svaret ja.

Ytringsfrihed og idræt – hvor går grænsen?

Af journalist og bach.jur. Lone Pagh

Farvede atletikudøvere, der bliver sendt hjem fra OL i Mexico i 1968, fordi de løfter en knyttet næve med sort handske på medaljeskamlen, mens den amerikanske nationalmelodi bliver afspillet. En fodboldspiller, der bliver vist ud, fordi han kommer med racistiske udtalelser over for en modspiller. En dansk OL-deltager, der bliver sendt hjem fra Sydney, fordi han på internettet videregiver rygter om, at en konkurrent er dopet. En spiller, der bliver sat på bænken, fordi han i pressen kritiserer trænerens taktik. En håndboldtræner, der stikker sin langfinger i vejret og bliver bortvist af dommerne. En dommer, der bliver indberettet til Dansk Boldspil-Unions disciplinærudvalg for udtalelser til en spiller om, at han er ligeglad med, hvad spilleren siger, for hans hold rykker alligevel ud af superligaen.

Det er altså virkelige situationer fra idrætsverdenen, hvor idrætsfolk giver deres mening til kende. Forskellige udtryk, forskellige formål, og vidt forskellige sanktioner. Eksemplerne fortæller samtidig noget om grænserne for ytringsfrihed i idrætsverdenen. Det er ikke nødvendigvis de samme grænser, som findes uden for idrættens univers. Ytringerne vurderes ikke isoleret, men bliver tolket og straffet ud fra den idrætssammenhæng, de optræder i.

Ytringsfrihed indtager ikke den store plads i den idrætsjuridiske litteratur, der koncentrerer sig om de mere materielle facetter af idrætten, såsom EU, rettighedsspørgsmål, transfer, forsikring, moms etc., forhold, der også bliver prøvet ved de civile domstole, mens vi endnu har til gode at se et spørgsmål om ytringsfrihed inden for idræt afgjort uden for idrættens egne fora.

Sportsfolk er ligesom alle andre samfundsborgere sikret de rettigheder, som Grundlovens § 77 fastslår. Den formelle ytringsfrihed er uomtvistelig, og ingen autoritet kan på forhånd afskære et individ fra at udtrykke sine tanker og meninger.

Det er ikke ensbetydende med, at alt er tilladt. Man står til ansvar for sine ytringer over for domstolene. Den materielle ytringsfrihed er afgrænset i fx

straffeloven, hvor § 267 blandt andet bestemmer, at ærekrænkende ytringer kan straffes. Det afgørende er ikke, hvorvidt ytringerne rent faktisk har forringet den pågældendes omdømme i omverdenens øjne, men om udtalelserne eller handlingen kan være krænkende. Det bedømmes altså ud fra en objektiv målestok, og uden at der foretages psykiske eller sociale målinger af effekten af det, der blev sagt eller gjort.

Overfører man § 267 på idrætten, skal der ikke en særlig god hørelse til for at konstatere, at det flyder med ærekrænkelser i en fodboldkamp. Hvor tit hører man ikke på en fodboldbane ord som “dit sorte svin”, “store idiot”, “korrupte dommer”, eller ser en spiller, der giver en modstander fingeren - og fortsæt selv. Klart anstødelige, krænkende ytringer, der formentlig også kunne falde en dommer for brystet i en retssal, hvis de var blevet fremsat i enhver anden sammenhæng end på en sportsplads.

Der er dog tradition for, at sporten tillader et vist sprogligt frirum som en del af sportens natur, hvor temperament og verbale konfrontationer accepteres som en del af idrættens frisprog. Man tager ikke samme anstød af skældsordene, når de falder i kampens hede, som hvis de var faldet andre steder i samfundet. Udtalelserne kan selvfølgelig afføde en sportslig sanktion, advarsel eller udvisning; men en dommer kan også vælge at vende det døve øre til, og gør det tit.

Hvis en idrætsmand derimod siger til en avis, at klubbens kasserer “fusker” med regnskabet eller blotter sig over for små drenge, og det er falske beskyldninger, er grænsen overtrådt i § 267-forstand, og der vil være tale om ærekrænkende sigtelser. Her er der altså tale om en beskyldning for kriminelle forhold, der ikke falder inden for idrættens sproglige frirum.

Denne artikel vil først og fremmest tage udgangspunkt i de ytringer, der ikke falder “i kampens hede”, men i situationer hvor de er mere eller mindre overvejede.

Idrættens love

Danmarks Idræts-Forbund har ikke i sine love en selvstændig bestemmelse om ytringsfriheden og dens grænser. Men lovene forpligter medlemsorganisatio

nerne, dvs. specialforbundene, til at virke på et demokratisk grundlag.¹ Specialforbundene skal i deres vedtægter nedfælde regler, der fx bestemmer, at forbundet har kompetence til at afgøre sager om usportslig eller usømmelig optræden.²

I et emnehæfte, som Danmarks Idræts-Forbund har udgivet som vejledning til foreninger og medlemsorganisationer³ hedder det, "at der som regel i en forenings vedtægter vil være en bestemmelse om, at et medlem kan udelukkes, når særlige forhold giver anledning dertil. Sådanne forhold kan være dårlig opførsel, der strider mod foreningens anseelse og omdømme eller dens ånd, nedsættende eller krænkende udtalelser til pressen om foreningen og/eller dens ledelse." Her er der med andre ord sat grænser for den materielle ytringsfrihed. Den enkelte kan ikke afskæres fra at sige sin mening, men må indstille sig på, at denne frihed kan have sin pris.

Som eksemplerne i indledningen viser, er denne pris vidt forskellig. Træneren har sin grænse. Det kan for eksempel være, at han ikke tillader kritik af sine dispositioner og sætter en spiller på bænken eller på 2. holdet. Det ligger naturligvis inden for hans beføjelser, og ofte giver han næppe den reelle begrundelse for degraderingen. Også klubben har sin grænse, fx hvis en spiller giver publikum fingeren på vej ud af banen, eller klubben kritiseres i pressen, fordi den efter spillernes mening er for nærig med at give bonus. Forbundet har også sin grænse. I forbindelse med OL i Sydney blev en dansk kuglestøder sendt hjem, fordi han på internettet videregav et rygte, der gik i kuglestøderkredse, om, at en finsk konkurrent var dopet. Danmarks Idræts-Forbund valgte at hjemsende den aktive. Den finske konkurrent blev vel at mærke aldrig afsløret for doping.

Karin Schwartz-sagen

Der er formentlig mange sager i klubber og foreninger, hvor medlemmer bliver straffet - med disciplinære sanktioner såsom advarsel eller eksklusion - for at have overskredet den grænse, som klubben eller foreningen har defineret. Den

1 Regler for medlemskab § 2, stk. 3.

2 Dansk Taekwondo Forbund.

3 Dansk Idræts-Forbunds emnehæfte *Foreningens vedtægter*, 1979.

grænse er formentlig meget konkret, og det er umuligt i denne fremstilling at sammenfatte nogle konklusioner. Sanktionerne er næppe heller nedfældet eller indberettet.

Derimod er der udvalgt to sager, der begge har været genstand for en juridisk bedømmelse i to af idrættens øverste fora, Danmarks Idræts-Forbunds daværende Amatør- og Ordensudvalg (nu Appeludvalget) samt i Kontrakt-fodbold-udvalget i Dansk Boldspil-Union.

Karin Schwartz-sagen, 1997: Sagen er omtalt som en af de mest principielle sager overhovedet, der er afgjort i Amatør- og Ordensudvalgets historie. Den er fremhævet som en afgørelse, der afstikker intentionerne for DIF med hensyn til ytringsfrihed. Karin Schwartz var på det tidspunkt en meget anerkendt elite-udøver i taekwondo. I en avisartikel⁴ tager hun afstand fra vægtpineri i sporten forud for konkurrencer. Hun beskriver de lidelser, som hun må gå igennem, og hævder, at sportens ledere og trænere kender til problemet, men aldrig diskuterer eller forholder sig til det.

Efter interviewet bliver hun ekskluderet af Esbjerg Taekwondo Klub, der også fratager hende alle hendes tillidshverv. Der henvises til klubbens egne love, hvori det fremgår, at "bestyrelsen kan ekskludere et medlem, når særlige forhold giver anledning dertil". Begrundelsen er, at "udtalelserne er faldet uden accept fra klubbens bestyrelse samt foregået i klubbens lokale uden accept af klubben".

Bestyrelsen tilbageviser Karin Schwartz' beskyldninger i artiklen som usande og tilføjer, "at dette kan kun være dine egne oplevelser, som Esbjerg Taekwondo Klub tager afstand fra. Esbjerg Taekwondo Klub mener, at ovennævnte artikler i den grad har skadet ETKs image og er fuldstændig uacceptabel".

Desuden indgår der i sagen en række processuelle spørgsmål, som ikke gennemgås i denne artikel.

Sagen kommer til behandling i Dansk Taekwondo Forbunds Amatør- og Ordensudvalg den 27. juni 1997. Klubben har engageret en advokat, der fører sagsbehandling og procedure for klubben. Karin Schwartz fører selv sin sag. I sit indlæg lægger hun blandt andet vægt på, at hun var blevet opfordret til at

4 *Aktuelt*, den 22. marts 1997.

medvirke til artiklen af Else Trangbæk, Center for Idrætsforskning, at hun gør rede for egne oplevelser og erfaringer, at interviewet ikke var aftalt med bestyrelsen, men at den PR-ansvarlige i klubben var vidende om det, samt at hun flere gange har talt med klubbens instruktør om problemet.

Dansk Taekwondo Forbunds Amatør- og Ordensudvalg ophæver eksklusionen. Denne afgørelse appelleres af Esbjerg Taekwondo Klub til Danmarks Idræts-Forbunds Amatør- og Ordensudvalg, som stadfæster kendelsen og dermed giver Karin Schwartz definitivt medhold. Begrundelsen fremgår (desværre) ikke af DIFs kendelse. Der henvises i stedet til kendelsen i Dansk Taekwondo Forbund, der blandt andet bemærker følgende:

- Udvalget finder ikke, at Karin Schwartz som leder og instruktør skal anmode om tilladelse til at benytte klubbens lokaler til et interview eller på forhånd orientere klubbens ledelse.
- Udvalget finder ikke, at indholdet af artiklen og udtalelserne deri er af en sådan art, at en eksklusion kan ske.
- Udtalelserne er af en sådan almen interesse, at en offentlig debat findes rimelig.
- Udvalget finder ikke, at artiklen på uacceptabel måde omtaler klubbens ledere.

Begrundelserne er interessante. Det fremhæves, at emner af almen interesse rimeligvis er en offentlig debat. Det kan ses som et udtryk for, at DIFs og Taekwondo-Forbundets Amatør- og Ordensudvalg anerkender, at emner, der har en vis principiel rækkevidde, udvider ytringsfrihedens grænser. Dette princip har fæste i domstolens bedømmelse af en række medieretlige sager, hvor netop ytringernes samfundsmæssige relevans og informationsværdi fremhæves og udstrækker grænserne for ytringsfrihed.⁵ Princippet har støtte i Menneskerettighedskonventionens art. 10.

Med argumentationen knæsetter idrættens dømmende organer et princip om, at oplysninger, som en klub eller et forbund måske gerne så hemmeligholdt, ikke skal afskæres fra at komme til offentlighedens kendskab. Hvis der

5 Der er mange afgørelser af denne karakter, men det afgørende har været, at det er journalisten/formidleren, der er frifundet, og ikke nødvendigvis den, der har fremsat ytringen.

er fordækte og kritisable forhold i idrætten, skal de frem i lyset, hvis der er personer, der vil fremføre dem, blot det sker på en acceptabel og saglig måde.

Var eksklusionen af Karin Schwartz blevet fastholdt, kunne det være tolket på en sådan måde, at enhver kritik - også den saglige og relevante - skulle tilbageholdes, hvis den kunne kaste et kritisk skær over idrætten. Afgørelsen kan også ses som en understregning af, at det er vigtigt for idrætten at have en debat, som alle kan tage del i, og som er en slags garanti for, at idrætten ikke har fejl eller mangler, som omverdenen ikke må kende til.

Afgørelsen indikerer også, at selv om interviewet har fundet sted i klubbens lokaler, så har klubben ikke hånd- og halsret over en aktivs tanker og tale. Det kan ikke accepteres, at en aktiv først skal have udtalelserne godkendt, inden de går videre til fx pressen.

Men det er også særdeles klart, at afgørelsen her er meget konkret, og at det i hvert enkelt tilfælde er rimeligt, om der også indgår hensyn til det individ, ytringen angår, og om ytringen skaber en mistillid, der kan så uberettiget tvivl om arbejdet i den pågældende forening og dermed skabe unødigt skade. Afgørelsen her er jo ikke en garanti for kværunterens frihed til at brokke sig.

Loyalitet

Det argument, som forbund, klubber eller ledere ofte vil gøre gældende, når der er tale om kritiske udtalelser, er, at udtalelserne er illoyale. Der forventes en særlig troskab mellem parterne, så man undgår uheldig omtale, der kan skade ry og rygte - også i situationer, hvor kritikken måtte være berettiget. Det forventes, at det beskidte tøj vaskes indendøre.

I en meget grundig fremstilling om "Ytringsfriheten i idretten"⁶ gør Geir Woxholth sig overvejelser om, hvorvidt der eksisterer et loyalitetshensyn inden for idræt:

"I samfunnet for øvrig kan det ikke opstilles noen slik særskilt lojalitetsplikt overfor myndighetene utover de vedtatte lover og forskrifter. Når stillingen kan sies å være noe annerledes innenfor en forening, så har dette sammenheng med at deltakelse i en forening som regel bærer præg af frivillighet. (...) Synspunktet er at hvis man ikke kan klare å innrette sig etter slike lojalitetsprinsipper, får

6 *Idrett og jus*, Gunnar-Martin Kjenner (red.), 2. utg., Oslo 1992.

man like godt tre ut av foreningen.”

Woxholth skriver endvidere, at loyalitetshensynets udstrækning afhænger af placeringen i hierarkiet - jo længere nede, desto mindre solidaritet med ledelse, at kritik, der er fremsat internt, kan berettige, at den efterfølgende fremsættes offentligt, og at der kan stilles strengere krav til loyalitet på klubniveau end på et overordnet organisationsniveau.

Woxwolph anerkender altså, at ganske vist eksisterer loyalitet ikke ud fra en streng juridisk bedømmelse, men at idrættens særlige forhold berettiger, at den inddrages som en faktor, når spørgsmål om ytringsfrihed skal bedømmes.

Loyalitetshensynet er ikke direkte inddraget i Karin Schwartz-sagen, men klubben henviser til den skade, hendes udtalelser har påført klubbens image. Det vil heller ikke være unaturligt, om DIF og taekwondo-forbundet har inddraget loyalitetshensynet i afvejningen, når de konkluderer, at de ikke finder, at klubben eller klubbens ledere er omtalt på en uacceptabel måde. Men en decideret prøvelse af loyalitetshensynet kan kendelsen ikke siges at være udtryk for.

Karin Schwartz-sagen har udgangspunkt i den frivillige foreningsidræt. Den anden sag om ytringsfrihed omhandler det professionelle miljø, hvor spilleren er lønnet, og der er tale om et ansættelsesforhold.

Michael Schjønberg-sagen

Sagen har sit udspring i fodboldklubben OB,⁷ hvor Michael Schjønberg havde en gentleman-agreement med klubben om, at klubben skulle sælge ham til en udenlandsk klub, hvis der kom tilbud til ham. OB havde også forpligtet sig til ikke at prissætte Schjønberg så højt, at andre klubber blev skræmt væk. Senere erfarede Schjønberg, at der var klubber, der havde vist interesse. Da en avis spurgte til hans interesse for at komme til udlandet, svarede han, at der havde været et par tilbud, men at OB ikke længere var interesseret i at overholde den gentleman-agreement, der forelå. Det svar udløste ballade i klubben, som idømte Schjønberg en bøde. Ifølge Schjønberg var klubben fortørnet over, at den slags udtalelser slap ud til offentligheden, og han fik besked på ikke at

7 Spillerforeningens officielle magasin, *Indersiden*, 1. maj 2000.

gentage det.

Sagen blev indbragt af Schjønberg for Kontraktfodbold-udvalget i Dansk Boldspil-Union, der satte bødens størrelse ned, men fastholdt klubbens ret til at idømme straffen.

Selv om Schjønberg havde sagt sandheden - den blev i hvert fald ikke betvivlet udadtil - så blev det opfattet som et loyalitetsbrud at fremkomme med kritikken i medierne. Klubben forventede loyalitet af spilleren, og at uoverensstemmelsen blev klaret i klubben - også selv om Schjønberg følte, at klubben ikke havde været loyal over for ham.

Ytringsfriheden måtte altså her vige for loyaliteten i et professionelt ansættelsesforhold.

Bødestrafpen havde hjemmel i den daværende ansættelseskontrakt mellem klub og spiller. I den ny standardkontrakt⁸ er bødestraf udgået som sanktionsmulighed. I stedet er der i §12 henvist til funktionærlovens regler ved disciplinære forseelser, misligholdelse og grov misligholdelse for kontraktspillere. Funktionærloven opererer ikke med bøder i ansættelsesforholdet. Arbejdsgiverens sanktionsmuligheder følger de gængse ansættelsesretlige standarder, såsom påtale, advarsler eller bortvisning - dog erstatning til arbejdsgiveren i tilfælde af ulovlig udeblivelse, jf. funktionærlovens § 4.

I Dansk Boldspil-Unions spillerkontrakt, der gælder i de tilfælde, hvor parterne ikke følger overenskomsten mellem Divisionsforeningen og Spillerforeningen, gælder det i tilfælde af dårlig opførsel eller disciplinære problemer, at der er hjemmel til lønfradrag, jf. § 3, eller bortvisning.

Det interessante er, hvorvidt funktionærloven hjemler mulighed for at straffe illoyal adfærd. Der findes en række domme, der henviser til en sådan adfærd. Der er tale om loyalitet i flere betydninger: fx at man i forbindelse med jobskifte ikke tager kundefaftaler med, men også loyalitet i den betydning at man ikke angriber ledelsen over for andre medarbejdere i andre afdelinger.⁹ Klubberne kan altså formentlig også i medfør af den analoge anvendelse af funktionærloven i relation til standardkontrakten forvente og - i tilfælde af grov misligholdelse - sanktionere en spillers/ansats illoyale optræden.

8 Overenskomst mellem Divisionsforeningen og Spillerforeningen.

9 *UfR* 70.184 H og *UfR* 70.502 H.

Ifølge Spillerforeningen¹⁰ bliver de fleste af de sager, hvor en spiller udtaler sig kritisk eller negativt om klubben, forligt og finder en løsning, inden situationen spidser til. Ikke mindst fordi det er betænkeligt for klubben at få det ry, at den lukker munden på sine spillere. Desuden kan det være svært at genopbygge tillidsforholdet til en spiller, man har idømt en bøde. Det betyder, at klubben skal opveje den negative image-effekt, det kan have, hvis den for ofte lægger bånd på spillernes udtalelser og dermed styrer og kontrollerer ytringsfriheden. Klubben kan komme til at fremstå som en dårlig arbejdsgiver og have svært ved at tiltrække attraktive spillere.

Omvendt kan også den spiller, der for ofte brokker sig og udstiller sin illoyalitet over for klubben, have svært ved at finde en ny klub. På den måde sætter de almindelige ansættelsesretlige regler sig igennem og giver forholdsregler og begrænsninger for ytringsfriheden.

Hvad kan betale sig?

I afvejningen skal indgå hensyn som klubbens omdømme, forholdet til samarbejdspartnere (sponsorer, myndigheder, andre aktive etc.), medier, andre aktive m.m. Påstanden er her, at det tjener foreningen eller forbundet bedst at tillade en vid ytringsfrihed. Idrætsklubber modtager tilskud både fra erhvervslivet og fra det offentlige, og de kan have en berettiget interesse i at få kendskab til de fejl, der er i foreningen. Idrætten skal også virke på et demokratisk grundlag. Det må ligge i naturlig forlængelse af formålene at stimulere foreningens medlemmer til for eksempel at gøre opmærksom på forhold, der kan afsløre en leders inkompetence og ulovligheder, i stedet for at skræmme til passivitet og tavshed og dermed tilsløre de faktiske forhold.

Det er også i idrætsmiljøet, at aktive kan stimuleres til at engagere sig og deltage i det sociale liv, ligesom de fysisk og mentalt lærer at håndtere pres og krav. Foreninger og klubber kan i deres grænser for ytringsfrihed også definere, hvad det er for en type aktive, man ønsker.

Idrætten lever ikke som før sit eget isolerede liv. Ligesom i det politiske liv og hos myndighederne i øvrigt må idrættens ledere og forbundenes ansatte tåle kritik. Udgangspunktet må naturligvis hele tiden være, at det drejer sig om

10 Udtalelser fra direktør Mads Øland.

en saglig kritik og ikke fx chikane.

Også når det gælder den professionelle idræt kan der være god grund til at overveje at tillade vide grænser for spillerens egen ret til at ytre sig. Idrætten - og ikke mindst den professionelle del - er en del af underholdningsindustrien. Den er afhængig af mediernes bevågenhed. Medierne vil ikke have talende jakkesæt og ligegyldige udtalelser, hvor de aktive er uden personlighed, vid og farve i deres udtalelser. Udtalelser, der kan rejse en debat - også hvor klubben (egen eller modstander) er lidt udsat - kan klubberne jo vælge at tage med som en del af det cirkus, den professionelle fodbold også er, ligesom den kan vælge at betragte den omtale, der også skaber lidt krusninger, som en del af spillet. Det skaber fokus, personligheder blandt spillerne, popularitet - og formentlig også tilskuere.

Denne vinkel på den debatskabende omtale kan det i hvert fald være værd at tage med, inden klubben skrider ind med sanktioner over for en spiller.

Det er sket, at spillere på banen bliver straffet for ytringer. Der er tale om disciplinære straffe i form af udvisninger eller advarsler for at bringe spillet i miskredit. Grænserne for det tilladte er afhængige af idrætsgrenen, typisk er der i kontaktsport videre grænser for, hvad man kan tillade sig i forhold til individuelle idrætsgrene såsom tennis, hvor tolerancen er lav over for spillerne. Generelt er opfattelsen, at de knubbede ord, der falder mellem spillerne, oftere bliver overhørt, end hvis det er dommeren, det går ud over.

Spørgsmålet er dog, *om* der overhovedet skal tolereres et frisprog på banen, *om* de disciplinære sanktioner i højere grad skal tages i brug - også når det gælder den verbale overfusning af modspillere, og *om* det i lige så høj grad er foul play at komme med provokerende udtalelser som at hive i trøjen eller sparke bolden væk, når der er frispark. Diskussionen forekommer relevant, fordi det med den øgede integration af indvandrere eller danskere med anden etnisk baggrund i idrætten kan være nødvendigt at markere tydeligere grænser for det tilladte sprog i kampen.

Konklusion

Ytringsfriheden i idrætten kan vel forstås som en stiltiende faktor, der lever sit eget, nærmest uregulerede liv. Den er især baseret på udstrækningen af loyalitet mellem klub og aktive samt på regler, der, hvis de overhovedet er ned-

fældet, ofte er upræcise og elastiske.

Karin Schwartz-sagen er udtryk for, at hensynet til foreningernes omdømme og troværdighed tilsiger, at medlemmerne har så vid ytringsfrihed som muligt, og for, at foreningerne må tåle kritik uden at straffe fremsætteren og modgå kritikken med argumenter frem for at give denne mundkurv på, så længe kritikken er saglig.

Schjønberg-sagen fastholder den professionelle klubs ret til at sanktionere selv korrekte udtalelser. Loyalitetskravet indskrænker frirummet for ytringsfrihed. Det skal ses i sammenhæng med den særlige offentlighed, der omgærder det professionelle fodboldmiljø. Ved at anvende funktionærloven analogt på det disciplinære område har den professionelle fodbold tilpasset sig de almindelige ansættelsesretlige regler - også hvad angår ytringsfriheden. Man skal dog nok være opmærksom på, at den kan være strammet op i supplerende husaftaler mellem klub og spiller.

Når en klub eller forening skal vurdere kontroversielle udtalelser og deres eventuelle følger, forekommer det, at det overskyggende hensyn er, hvorvidt foreningens eller lederens image har lidt skade. I idrætsverdenen er der konkurrence om medlemmer, sponsorer, tilskuere, offentlige tilskud, aktionærer. Klubber og forbund vil gerne fremstå pletfrie. Kritiske udtalelser skal aflives, ikke ved modargumentation, men ved at lukke munden på budbringeren.

Klubber og foreninger kunne også tage det udgangspunkt, at kritiske - og her taler vi om sagligt kritiske - indlæg kan skabe fokus. Synlighed er også et vigtigt parameter. Det kan være et aktiv for en klub at have en spiller, der siger sin mening - også selvom den måtte gøre lidt ondt. Det er en del af underholdningsværdien i medierne og giver en klub et skær af frimodighed og rummelighed.

Erstatning og idræt

– Nogle erstatningsretlige betragtninger

Af Jørgen Verner, tidligere kontorchef i Undervisningsministeriet

Enhver, der har berøring med idræt (sport), løber en risiko for at komme til skade. Det gælder navnlig idrætsudøverne selv. Der er næppe den idrætsudøver, der i løbet af sin aktive tid som idrætsudøver undgår at blive ramt af en skade. Det er populært sagt en omkostning, enhver idrætsudøver må acceptere som en kendsgerning.

Når det gælder andre, der er i berøring med idræt, er skaderisikoen væsentlig mindre. Der kan nævnes trænere, officials, dommere, linievogtere, klubmedarbejdere og andre, der er aktive i forbindelse med idrætsudøvelse. Endnu mindre skaderisiko har tilskuere til idrætsarrangementer, og mindst risiko har den udenforstående tredjemand, der helt tilfældigt kan komme i "skudlinien".

Når nogen lider en skade, der skyldes idræt, opstår naturligt spørgsmålet, om der er mulighed for at få dækket det økonomiske tab, skaden har medført.

Der er her to muligheder: Er der forsikringsdækning? Er der en skadevolder, der kan drages til ansvar?

De to spørgsmåls rækkefølge er ikke tilfældig. Forsikringsdækning er for skadelidte en nem, omkostningsfri mulighed for at få det økonomiske tab dækket. Har skadelidte tegnet en ulykkesforsikring, eller er han eller hun omfattet af en sådan forsikring, er spørgsmålet, om forsikringspoliceen dækker den pågældende skade. Er skadelidte omfattet af en arbejdsskedeforsikring, opstår spørgsmålet, om skaden kan godkendes som en arbejdsskade. Det er spørgsmål, som i det konkrete tilfælde afgøres henholdsvis af det pågældende forsikrings-selskab med mulighed for at få et afslag indbragt for Ankenævnet for Forsikring og af Arbejdsskadestyrelsen med ankemulighed til Den Sociale Ankestyrelse. Det kræves kun af skadelidte, at han eller hun indgiver en skadesanmeldelse med krav om erstatning.

Spørgsmålet om forsikringsdækning skal ikke behandles nærmere her. Der henvises til anden artikel i denne publikation.¹

Er der ikke mulighed for forsikringsdækning - eller ønsker skadelidte erstatning ud over forsikringsdækningen - har skadelidte den mulighed at rette erstatningskrav mod en påstået skadevolder. Et sådant krav kan anmeldes over for den påståede skadevolders ansvarsforsikringsselskab, hvis ansvarsforsikring er tegnet, eller erstatningssag kan rejses ved de almindelige domstole - naturligvis også hvis den påståede skadevolders ansvarsforsikringsselskab har afvist erstatningskravet.

Det må dog straks siges, at udsigten til at opnå erstatning ved en domstol fortoner sig i mørket, og det samme gælder, når kravet rejses over for den påståede skadevolders ansvarsforsikringsselskab. Forsikringsselskaberne kender udmærket den meget stramme domstolspraksis.

Erstatningskrav mod en påstået skadevolder må begrundes med, at skadevolderen har overtrådt dansk rets almindelige erstatningsregel, den såkaldte culperegulering. Det påhviler efter denne regel skadelidte at bevise til domstolens fulde tilfredshed, at den påståede skadevolder har optrådt på en måde, der afviger fra, hvordan en almindelig fornuftig person i den pågældende situation, der har udløst skaden, ville have optrådt, og at skaden ville være undgået, hvis den påståede skadevolder ikke havde optrådt på denne påståede uforsvarlige måde.

Denne skabelon gælder i al almindelighed. Skyldes skaden således, at det materiel mv., der er til rådighed for idrætsudøverne, efter skadelidtes påstand har været defekt, er spørgsmålet, om den ansvarlige for materiellet, fx en idrætsklub eller en kommunal myndighed, har tilsidesat den pligt til vedligeholdelse og regelmæssig kontrol, som er et rimeligt krav set ud fra et sikkerhedsmæssigt synspunkt.

Culpareglen er en streng regel set ud fra den skadelidtes horisont. Dette gælder i almindelighed, altså også uden for idrætsverdenen. Det er nu engang forbundet med en vis risiko at gå ud i dagligdagen. Udgangspunktet er, at man selv må bære de økonomiske følger, hvis man er uheldig og rammes af en skade. Hvis man kan påberåbe sig en forsikring, er der ofte en god mulighed

1 Jf. også Jørgen Verner i *Idræt & Jura*, Kbh. 1997, s. 66 ff.

for at få skadens økonomiske følger godtgjort. Hvis denne mulighed ikke foreligger, skal der som nævnt meget til for at få en påstået skadevolder eller dennes ansvarsforsikringselskab dømt til at dække skadens økonomiske følger.

Inden for idrætsverdenen er der - kan man vist sige - en yderligere hæmsko for at få en påstået skadevolder dømt til at betale erstatning.

Bortset fra den udenforstående tredjemand opsøger man som idrætsudøver, dommer, official, frivillig hjælper, klubmedarbejder mfl. samt tilskuer i en vis forstand selv den mulige skadevoldende situation, som kan opstå under afvikling af en konkret idrætsbegivenhed eller - for flere af de nævnte grupper vedkommende - forberedelserne hertil, selv om ingen på forhånd regner med at blive ramt af en skade.

Alle implicerede ved dog, at udøvelse af idræt normalt er forbundet med stor fysisk aktivitet. Dette indebærer i sig selv en vis skaderisiko, som yderligere kan forstærkes af det konkurrenceelement, som er karakteristisk for næsten al idræt. Undertiden gælder det om at vinde, næsten for enhver pris.

Hvis vi først ser på en idrætsudøvers risiko for at blive ramt af en skade, der forvoldes af en anden idrætsudøver, er det umiddelbart indlysende, at der er stor forskel på idrætsgrenene. Ved det man kunne kalde de individuelle discipliner (fx længdespring, spydkast, golf mfl.) er der ingen direkte kontakt mellem de konkurrerende idrætsudøvere og derfor ingen nævneværdig risiko for, at den ene idrætsudøver forvolder skade på den anden.

Helt anderledes forholder det sig, når talen er om kontaktdræt, hvor direkte legemlig konfrontation mellem de konkurrerende idrætsdeltagere indgår som et naturligt element i idrætsudøvelsen. Et klart eksempel herpå er en fodboldkamp.

Den skelsættende danske domstolsafgørelse vedrørende skade opstået i forbindelse med kontaktdræt har da også en fodboldkamp som baggrund, se *UfR* 1948.181.H. Ud fra denne dom, sammenholdt med Højesterets dom, refereret i *UfR* 1985.207 (med kommentar i *UfR* 1985 B.207) kan man nok drage den konklusion - gældende generelt for al idræt - at en idrætsudøver, som påføres skade af en anden idrætsudøver, der deltager i samme idrætsarrangement, kun kan få gennemført et erstatningskrav ved en dansk domstol, hvis skadelidte kan sandsynliggøre til domstolens fulde tilfredshed, navnlig ved

hjælp af vidneførsel af andre spillere, dommer, linievogtere, officials og tilskuere, at skadevolderen har gjort sig skyldig i et direkte angreb på skadelidtes person, som ikke står i nogen rimelig forbindelse med den foreliggende sportslige situation i skadeøjeblikket.²

Det er som nævnt ikke blot de aktive idrætsudøvere, der løber en skaderisiko under afvikling af et idrætsarrangement eller forberedelserne hertil. Normalt i en noget lavere målestok kan fx frivillige hjælpere og den helt udenforstående tredjemand blive udsat for skaderisiko. Der skal ikke her gås i enkeltheder, men til illustration skal nævnes to eksempler, der viser, at heller ikke for den frivillige hjælper ved et idrætsarrangement eller den helt udenforstående tredjemand, der rammes af en skade, er der megen hjælp at hente i den almindelige erstatningsregel, som administreres af vore domstole.

Sagen vedrørende den frivillige hjælper er dog et postulat. Der findes, så vidt ses, ikke nogen offentliggjort dansk dom på dette felt.

Under afviklingen af det italienske Motor Grand Prix blev - efter det oplyste i dagspressen, jf. *Politiken* 11. og 12. september 2000 - en frivillig brandmand, der stod placeret uden for banens autoværn, dræbt af flyvende vragdele fra fem biler, der stødte sammen på motorbanen.

Hvis skaden var sket i Danmark, kan der næppe herske megen tvivl om, at den døde brandmands efterladte eller hans bo ville have en meget ringe chance for at få gennemført et erstatningskrav ved de almindelige domstole, begrundet i culpereglen, mod de ansvarlige for motorbanens eller løbets sikkerhed. Den slags ulykker sker nu og da, og en ulykke betyder ikke i sig selv, at de iværksatte sikkerhedsforanstaltninger til beskyttelse af kørere, hjælpere, tilskuere mfl. kan stemples som utilstrækkelige med erstatningsansvar til følge. Det må tværtimod antages, at en sjældent indtruffet ulykke af den karakter, der her er tale om, kan tages til indtægt for, at de sikkerhedsmæssige hensyn er imødekommet fuldt forsvarligt.

Det skal til dette eksempel bemærkes, at den afdøde brandmands efterladte eller hans bo - hvis ulykken var sket i Danmark - nok ville have en god mulighed for at få erstatning efter arbejdsskadelovens regler, også selv om han ikke fik betaling for sin frivillige arbejdsindsats i forbindelse med løbets

2 Se nærmere *Idræt & Jura*, op.cit., s. 60 f.

afvikling, da han har udført et arbejde, som der normalt måtte betales for, dvs. indgås en lønftale om.

Til slut i denne artikel skal nævnes et - måske nok specielt - eksempel på, at selv den udenforstående, helt uengagerede tredjemand ikke kan hente megen hjælp i culpereglen.

Der er her tale om en skade, der er sket uden for den organiserede idræts område.

Eksempler herpå er, at børn (drengene) spiller (fod)bold tværs over en trafikeret vej eller i et uoverskueligt gadekryds. I to ældre domme (henholdsvis *UfR* 1961.444.Ø og *UfR* 1950.959.Ø) blev de boldspillende børn idømt erstatningsansvar for skader, der ramte henholdsvis en kvindelig knallertfører og en kvindelig cyklist. Knallertføreren blev nervøs på grund af børnenes boldspil; hun væltede med knallerten og pådrog sig en varig invaliditet på 20 pct. I den anden sag blev cyklisten ramt af fodbolden.

Fra disse to domme kan man næppe drage nogen videregående slutning med hensyn til en skadelidt udenforstående tredjemands mulighed for at opnå erstatning efter culpereglen. Gader og veje er nu engang beregnet til færdsel og ikke til boldspil. Trafikanten må derfor normalt kunne gå ud fra, at han eller hun ikke udsættes for risici hidrørende fra sportslige aktiviteter på vejen eller gaden, medmindre det drejer sig om en stille villavej.

Men hvad med folkeskolens skolegårde? Kan det tolereres, at der i en skolegård spilles fodbold i frikvarteret eller i tiden inden undervisningens påbegyndelse? Og i bekræftende fald, hvis en elev, der ikke deltager i fodboldspillet eller ikke er tilskuer til dette, rammes af en skade forårsaget af fodboldspillet, kan den pågældende elev så regne med at få skadens økonomiske følger dækket, hvis han eller hun ikke er omfattet af en ulykkesforsikring?

Spørgsmålet har været til bedømmelse i Østre Landsret, hvis afgørelse er refereret i *UfR* 1979.925. På den pågældende skole var fodboldspil, også med læderbolde, tilladt i skolegården i frikvartererne. Der var givet instruktion til eleverne om, at der skulle spilles med forsigtighed, og at der så vidt muligt ikke blev spillet højere end de lave hegn, der stod rundt om gården. Der måtte ikke spilles, efter at der var ringet ind til time.

I den sag, der var til bedømmelse i Østre Landsret, var omstændighederne følgende: Før første time spillede seks-syv drenge fodbold til to mål, hvoraf det

ene var mellem to hegnsstolper foran indgangen til en særlig bygning, der rummede skolens sang- og musiklokale. Over indgangsdøren til denne bygning var anbragt et ur. Da der var ringet ind til dagens første undervisningstime, begav en 4. klasse sig fra skolens garderobeområde over skolegården til sang- og musikbygningen. En elev fra en ældre klasse spærrede indgangsdøren indefra, hvorefter eleverne fra den pågældende 4. klasse samledes i en klump uden for døren uden at kunne komme ind i bygningen.

En af de fodboldspillende drenge - på knap 13 år - ville, efter at det havde ringet ind til time, lige skyde et sidste mål. Han skød mod målet ved indgangsdøren, hvor klumpen af elever fra 4. klasse stod. Ved et uheld skød han for højt, bolden ramte uret over døren, hvorved urets glas, der var af plastic eller et lignende materiale, faldt ned og ramte en 10-årig pige, der fik en dyb flænge i den ene kind. Hun anlagde sag mod kommunen med krav om, at kommunen skulle betale erstatning for den personskade, hun havde lidt.

Landsretten frifandt imidlertid kommunen: Retten fandt for det første, at det ikke kunne betragtes som uforsvarligt at tillade fodboldspil i skolegården, og for det andet, at skolen ikke havde tilsidesat sin tilsynspligt med eleverne.

Denne domstolsafgørelse kan nok give anledning til hævede øjenbryn. For selv om det måske nok er forståeligt, at en skole accepterer, at fodbold - under frikvartertilsynets kontrol - foregår i skolegården i frikvartererne, så skal der dog ikke megen fantasi til at forestille sig, at skud med bolden ofte går i højden, og at det sidste skud ikke respekterer ringeklokkens lyd.

Konsekvensen af domstolsafgørelsen er klar nok. Selv ikke den udenforstående tredjemand kan forlade sig på de danske domstoles fortolkning af culpereglen. Rammes en udenforstående tredjemand af en skade, der har relation til idrætsverdenen i alle dennes variationer, synes der derfor kun at være én sikker vej at gå for at få det økonomiske tab dækket, nemlig forsikringsvejen; men det forudsætter naturligvis, at der er tegnet en forsikring, der dækker.

Sportsskader

– Anerkendelse af skader ved idræt som ulykkestilfælde

Af fuldmægtig Frank Bøgh Madsen, Den Sociale Ankestyrelse¹

I artiklen gennemgås praksis vedrørende anerkendelse af ulykkestilfælde ved udøvelse af idræt med udgangspunkt i den præcisering af praksis, som Den Sociale Ankestyrelse² har foretaget i de seneste år. Ankestyrelsen har således udmeldt, at anerkendelse må bero på en konkret vurdering af, om der er dokumenteret en udefra kommende indvirkning, der kan opfattes som en usædvanlig afvigelse i forhold til spillets almindelige afvikling.

1. Indledning

I 1997 præciserede Ankestyrelsen praksis for anerkendelse af faldskader i anledning af "cykeldommen", *UfR* 1997.683 H.³ Ankestyrelsen fastslog således, at beviskravet til den pludselige udefra kommende indvirkning lempes, således at det - når det er godtgjort, at der er tale om et fald - indfortolkes, at faldet er sket som følge af en udefra kommende indvirkning, når der ikke er oplyst omstændigheder, der sandsynliggør anden årsag. Det vil sige, at selvom sikrede ikke kan påvise en ydre årsag til selve faldet, så anses en skade pådraget ved faldet som udgangspunkt for at være et ulykkestilfælde.

I 1997 havde Ankestyrelsen imidlertid ikke haft lejlighed til at vurdere, i hvilket omfang denne bevislempelse omfattede sportsskader. Dette er baggrunden for, at Ankestyrelsen har holdt to principielle møder i 1999, hvor der blev afgjort en række sager om anerkendelse af sportsskader med henblik på

1 Specialeansvarlig for ulykkestilfælde, herunder medlem af sekretariatet for arbejdsskadeudvalget 1999-2000. Fra september 2000 konsulent og praksiskoordinator i Arbejdsskadestyrelsen.

2 Ankestyrelsen er ankeinstans for afgørelser truffet i Arbejdsskadestyrelsen, herunder afgørelser om anerkendelse af ulykkestilfælde, der skyldes arbejdet eller de forhold, hvorunder dette foregår, jf. arbejdsskadesikringslovens § 9, nr. 1.

3 Der henvises til SM U-11-97 og min artikel "Faldskader", i *Nyt fra Ankestyrelsen*, nr. 4/1997, s. 11 f.

at præcisere praksis.⁴

2. Retspraksis

Inden for den private forsikringsret har sportsskader længe været behandlet ved Ankenævnet for Forsikring, i litteraturen⁵ og i et vist omfang ved domstolene. Inden for arbejdsskadesikringsretten er der imidlertid tale om et relativt nyt område.

Ved præcisering af praksis vedrørende sportsskader blev retspraksis gennemgået, men på dette område viste denne sig at være sparsom. Der foreligger således to domme fra den private forsikringsret, som har givet anledning til en del diskussion.

UfR 1979.70 H: Akillessenebristning

Forsikrede havde under en badmintonkamp forsøgt at nå en vanskeligt placeret fjerbold, hvorved hans akillessene bristede. Landsretten afviste at anerkende hændelsen som et ulykkestilfælde, da senebristningen måtte anses for at være forårsaget af en overanstrengelse hos forsikrede, der gennem et længere tidsrum ikke havde spillet badminton. Højesteret tiltrådte med Landsrettens grunde.

Retslægerådet havde udtalt, at bristning af en akillessene uden påviselig vold kan indtræde hos normale utrænede eller overtrænede personer under pludselige afsæt. Der var ikke i sagen oplyst udefra kommende, specielle årsager til senebristningen. At sikrede eventuelt gled lidt på gulvet ændrede ikke på denne vurdering.

Afgørelsen må således antages at tage udgangspunktet i en vurdering af hændelsen sammenholdt med skaden, hvor Retslægerådet havde oplyst, at akillessenebristninger typisk kan opstå uden ydre vold ved afsæt hos utrænede personer. Domstolene lagde herefter til grund, at forsikrede, der var utrænede, havde overanstrengt sig, og derved udløst en indefra kommende senebristning. Som det er beskrevet i dommen, er det således fast praksis ved netop akilles-

4 Den præciserede praksis er udmeldt i de sociale meddelelser, SM U-6-99 og SM U-4-00, samt i min artikel "Sportsskader", i *Nyt fra Ankestyrelsen*, nr. 3/1999, s. 7 ff.

5 Der kan bl.a. henvises til følgende litteratur: Ivan Sørensen, "Irregulære skadestilfælde i den private ulykkesforsikring", *UfR* 1991 B.380 ff., særligt s. 382 og 387; samme, *Forsikringsret*, 2. udg., 1997, s. 371; Carsten Sennels, "Den traditionelle ulykkesdefinition", *Juristen*, nr. 3, 1996, s. 108 ff.; Jørgen Verner i *Idræt & Jura*, s. 66 ff.

senebristninger, at anerkendelse forudsætter en voldsom påvirkning af senen. En sådan påvirkning var ikke beskrevet i højesteretssagen.

FED 1998.36 Ø: Fingerskade under vandpolokamp

Ved en 2-1 afgørelse anerkendte landsretten hændelsen som et ulykkestilfælde, da beskadigelsen af forsikredes lillefinger, der var sket ved, at en bold ramte hans finger uheldigt, da han forsøgte at gribe bolden, fandtes at ligge udenfor, hvad han måtte påregne kunne blive en følge af hans forsøg på at gribe bolden. Flertallet anførte, at forsikringsbetingelsernes definition af begrebet ulykkestilfælde må fortolkes i lyset af, hvilke hændelser forsikringstager med rimelighed må forvente, at forsikringen dækker som ulykkestilfælde. Mindretallet fandt ikke, at en beskadigelse som følge af, at en finger rammes af en bold, mens hånden er rakt op mod den med den hensigt at gribe bolden, kan anses for at være et ulykkestilfælde. Ankenævnet for Forsikring havde i 1996 udtalt, at hændelsen skulle anerkendes. Nævnets flertal bemærkede herved, at det er praksis hos mange selskaber at dække en skade som den i sagen omhandlede.

Med dissens og kontroversielle præmisser ville det have været ønskeligt at se, hvad Højesteret ville have ment om sagen. Der var således ikke beskrevet en uønsket eller usædvanlig afvigelse i forhold til sikredes igangsatte gripen af bolden, hvorfor skaden må antages at være opstået som følge af en indefra kommende disposition.

Det er således tvivlsomt, i hvilket omfang disse to domme kan anvendes til generelt at beskrive praksis for anerkendelse af sportsskader som ulykkestilfælde.

Udgangspunktet for en præcisering af praksis måtte således tage sit udgangspunkt i højesteretsdommer Jørgen Nørgaards kommentarer til *UfR* 1993.226 H, trykt i *UfR* 1993 B.220, hvor det blev fastslået, at den private traditionelle ulykkesdefinition også finder anvendelse ved arbejds-skader.⁶ Nørgaard fastslog, at en forløftning ikke var et ulykkestilfælde, da løftet var begyndt og udført som ønsket, indtil sikredes ryg "brød sammen". Der var således ikke indtrådt nogen pludselig udefra kommende indvirkning på

6 Det traditionelle ulykkesbegreb er normalt formuleret således: "En tilfældig, af den sikredes vilje uafhængig, pludselig udefra kommende indvirkning på legemet, som har en påviselig beskadigelse af dette til følge."

sikredes legeme. Efter højesteretsdommer Nørgaards kommentar var det derfor ikke noget udefra, der “slog til”, men sikrede selv, der ikke “slog til”.⁷

3. Udefra kommende indvirkning

En væsentlig betingelse i den traditionelle ulykkesdefinition er altså ifølge Nørgaard kravet om, at der skal være dokumenteret en “udefra kommende indvirkning”. Ankestyrelsen har i praksis fortolket det således, at der skal påvises en afvigelse, der ligger ud over arbejdets almindelige rammer. I de tilfælde, hvor sikrede selv har igangsat forløbet, formuleres dette som et krav om en usædvanlig afvigelse i forhold til det af sikrede igangsatte hændelsesforløb. I de tilfælde, hvor hændelsen sker, uden at sikrede selv har sat den i gang, foretages en vurdering af, om hændelsen ligger udenfor, hvad sikrede i sit erhverv må være forberedt på.⁸

Hvis det i en sag sandsynliggøres, at der har været en afvigelse, der ligger ud over arbejdets almindelige rammer, lægges det herefter til grund, at der har været tale om en udefra kommende indvirkning, der skyldes arbejdet eller de forhold, hvorunder dette foregår, eller sagt omvendt, at der ikke var tale om en “indefra kommende” lidelse eller sygdom. Anerkendelse forudsætter altså som udgangspunkt, at der kan påvises en relevant ydre arbejdsrelateret årsag til skaden.

7 Dette udgangspunkt har Højesteret fastholdt ved senere domme, jf. *UfR* 1998.881 H og *UfR* 1999.1025 H.

8 I *Forsikringsret*, op.cit., s. 366 og 369 f., har Ivan Sørensen udtrykt kritik af anvendelsen af “udefra kommende indvirkning” ved bl.a. løfteskader. Ivan Sørensen har således givet udtryk for, at afvisningen af løfteskader som ulykkestilfælde, hvor der ikke har været en afvigelse i den igangsatte årsagsrække, bør ske med en begrundelse om, at sikrede har villet påvirkningen af sin person. Ivan Sørensen henviser herved til ulykkesdefinitionens krav om, at indvirkningen skal være “af den sikredes vilje uafhængig”. Denne terminologi ses imidlertid ikke anvendt af domstolene. Se i den forbindelse min artikel “Ulykkesdefinitionen og arbejde med pasning og pleje”, i *Nyt fra Ankestyrelsen*, nr. 5/1998, s. 11 ff., hvor betydningen af *UfR* 1998.881 H overvejes, og hvor sagsøgers advokat bl.a. havde henvist til Ivan Sørensens terminologi.

3.1. Beviskrav

Kravet til sikredes bevis, for så vidt angår betingelsen om en udefra kommende indvirkning, vil være forskelligt, afhængigt af hændelsens karakter og skadens art.

Jo mere indflydelse og kontrol sikrede har haft på hændelsens igangsættelse og forløb, jo mere taler dette for at stille store krav til beviset. Jo mere beskeden og sædvanlig påvirkningen har været i forhold til arbejdets almindelige rammer, jo større beviskrav, og jo mere oplagt det er, at skaden efter lægevidenskabelig erfaring kan være sket uden ydre vold, jo større beviskrav.

Hvis sikrede fx under en fodboldkamp har fået kraniebrud ved at få kastet en flaske i hovedet fra en tilskuer, så stilles der omvendt meget beskedne krav til beviset. Dette er således et oplagt ulykkestilfælde, da sikrede ingen indflydelse har på hændelsen, da en sådan påvirkning ikke kan anses for at være hverken beskeden eller sædvanlig, og da kraniebrud erfaringsmæssigt ikke kan opstå uden ydre vold.

Hvis der derimod er tale om, at sikrede fx får akutte lænderygmerter i forbindelse med et spark til en fodbold (hvilket ofte betegnes som et indirekte lændetraume), så øges beviskravet til den udefra kommende indvirkning, da denne skade lige så godt kan være opstået uden ydre vold (en mulig spontan skade). Hertil kommer, at sikrede selv har igangsat hændelsen, som han som udgangspunkt har kunnet forberede og kontrollere. At sparke til en fodbold vil endvidere kunne anses for at være en normal del af sikredes deltagelse i fodboldspillet. Anerkendelse kræver derfor her, at der kan påvises en usædvanlig afvigelse i forhold til det planlagte spark.

Ifølge lægevidenskabelige erfaringer kan de fleste muskel-, nerve-, sene- og ledeskader mv. således opstå uden ydre vold, fx på grund af degenerative forandringer, medfødte lidelser og lignende, og kan derfor udløses ved ofte meget beskedne belastninger af kroppen. Det vil dog sjældent være muligt efterfølgende at konstatere årsagen til, at fx en sene er bristet, men såfremt påvirkningen har været beskeden i forhold til spillets almindelige rammer, formodes det, at der var tale om udløsning af en indefra kommende skade, hvilket ikke kan anerkendes som ulykkestilfælde.

4. Præcisering af praksis

Med udgangspunkt i ovenstående fortolkning af ulykkesdefinitionen fandt Ankestyrelsen herefter grundlag for at fastslå to ting om praksis vedrørende sportsskader:

1. Der er ikke inden for sportsskader grundlag for en generel lempelse af beviskravet til den udefra kommende indvirkning ved faldskader, som det er sket uden for sport ved SM U-11-97. Sikrede har således stor indflydelse på forløbet af idrætsudøvelsen, hvor det ofte er sædvanligt, at der søges situationer, hvor fald er en forventelig følge, eller eventuelt at kontakt med jorden ligefrem er en del af det taktiske spil.
2. Om der er sandsynliggjort et ulykkestilfælde må derfor bero på en konkret vurdering af, om der er dokumenteret en pludselig udefra kommende indvirkning forstået som en usædvanlig afvigelse i forhold til spillets almindelige afvikling. Det må i den forbindelse tages med i betragtning, hvad der er sædvanligt, og hvad der er reglementeret/lovligt inden for den konkrete sportsgren, herunder om personkontakt indgår som en sædvanlig del af sportsudøvelsen.

5. Forskellige sportsgrene

Da der således blev taget udgangspunkt i det sædvanlige og reglementerede inden for de konkrete sportsgrene, blev der ved de principielle møder behandlet en række sager inden for forskellige sportsgrene for at præcisere praksis nærmere.

5.1. Skiløb

Generelt fastslog Ankestyrelsen, at fald som følge af påkørsel af forhindringer og andre personer på ski normalt må kunne anerkendes som ulykkestilfælde. Omvendt må der normalt ske afvisning, hvis sikredes kontakt med sneen var ønsket, eller hvis sikrede har haft en stor indflydelse på og kontrol over hændelsen, som kun i beskedent omfang har afvejet fra det sædvanlige. Som eksempel kan nævnes en forvridning som følge af uheldige bevægelser, uden at der har været tale om et fald.⁹

9 Praksis om skiskader ved Ankenævnet for Forsikring synes efter en vis mangeårig inkonsekvens (jf. de refererede sager hos Carsten Sennels i *Juristen*, nr. 3, 1996, s. 110 f.) at være præciseret således, at et fald i forbindelse med skiløb er et ulykkestilfælde -

SM U-6-99, sag nr. 2: Skiene krydsede, og sikrede faldt

Ankestyrelsen lagde til grund, at sikrede som ansat skiguide i forbindelse med forberedelse af en picnic for gæsterne på et skisportssted langsomt kørte på ski ned ad en almindelig blå piste i god sigtbarhed. Sikrede faldt, da den venstre ski ramte en sne- eller isklump og krydsede den højre ski. I den forbindelse forvred han venstre knæ.

Arbejdsskadestyrelsen havde anerkendt hændelsen som et ulykkestilfælde, men selskabet ankede og henviste til, at det ikke kunne betegnes som usædvanligt, at der var ispletter på en løjpe. Det måtte forventes, at en skiguide/lærer ikke bevægede sig ud på en løjpe, hvis der var for meget is, og den dermed var farlig. Ankestyrelsen tiltrådte Arbejdsskadestyrelsens anerkendelse, da hændelsen måtte anses for at gå ud over, hvad sikrede måtte være forberedt på i forbindelse med den omhandlede arbejdssituation. (DSA 109372-97).

SM U-6-99, sag nr. 3: Ramte anden skiløber og faldt

Ankestyrelsen lagde til grund, at sikrede i forbindelse med skiløb faldt, da hans ski i en undvigemanøvre ramte en skiløber, der faldt foran sikrede. Sikrede rullede derefter ned ad en ca. 6 meter stejl skrænt. Bindingerne på skiene blev ikke udløst i forbindelse med faldet, og sikrede beskadigede de forreste korsbånd og menisker i begge knæ. Han var kortvarigt bevidstløs i forbindelse med faldet. Arbejdsskadestyrelsen havde afvist at anerkende og begrundet det med, at man under skiløb må forvente at falde. Ankestyrelsen ændrede afgørelsen til anerkendelse, da hændelsen blev anset for at gå ud over, hvad sikrede måtte være forberedt på i forbindelse med den omhandlede arbejdssituation. (DSA 108893-98).

5.2. Fodbold

Inden for fodboldsporten fastslog Ankestyrelsen generelt, at spillerne forudsættes at være forberedt på lovlige tacklinger, der er udført inden for rammerne af fodboldspillet. Konkret kan omstændighederne omkring en tackling, herunder om den er udført ureglementeret af modspilleren, eller om tacklingens udførelse afviger væsentligt fra den ønskede udførelse, dog konkret tale for anerkendelse. Andre hændelser, fx sammenstød under luftduel, at sikrede får bolden sparket i hovedet eller rammer må lstoppen med kroppen, vil typisk kunne anerkendes som ulykkestilfælde.¹⁰

uanset årsagen til faldet - medmindre faldet skyldes besvimelse, jf. fx AKF 39.830 (FED 1997.1419 og s. 70 i *Idræt & Jura*, op.cit., og særligt AKF 41.086.

10 Efter ankenævnets praksis må det antages, at skader ved fodboldtacklinger i vidt omfang anerkendes, også selvom sikrede frivilligt går ind i en tackling med "bold

SM U-6-99, sag nr. 4: Tacklingsøvelse

Ankestyrelsen tiltrådte Arbejdsskadestyrelsens afvisning. Det blev lagt til grund, at sikrede som kursusleder skulle demonstrere en øvelse sammen med en kursist, hvor der skulle vises en korrekt udført tackling med bold imellem. Da sikrede kom for sent til bolden, fik modspilleren sparket først. Da sikredes ben derefter ramte bolden i tacklingen, fik han et vrid i ankel og knæ.

Ankestyrelsen vurderede, at der ikke var dokumenteret en udefra kommende påvirkning, der gik ud over, hvad der må anses for sædvanligt forekommende i en tacklingssituation som den beskrevne inden for fodboldspil. Der blev endvidere lagt vægt på, at selvom tacklingen forløb lidt anderledes end planlagt, så var den reglementeret udført med bold imellem. Der var således ikke direkte kontakt mellem modspillerens støvle og sikredes ben. (DSA 107174-97).

SM U-6-99, sag nr. 5: Ramt af fodbold og faldt

Ankestyrelsen ændrede til anerkendelse. Det blev lagt til grund, at sikrede efter endt fodboldtræning skulle samle bolde ind, og i den forbindelse skulle han til at sparke til en fodbold, da han blev ramt på "støttebenet" af en anden fodbold og derved kom ud af balance og gled på den regnvåde græsplæne. I faldet tog sikrede fra med højre hånd, som han landede på med sin fulde vægt, hvorved håndleddet brækkede.

Ankestyrelsen lagde vægt på, at sikrede ingen mulighed havde for at forberede eller kontrollere hændelsens forløb, da han uvidende fik sparket en bold ind på "støttebenet", mens han selv var ved at forberede et spark til en anden fodbold og som følge heraf brækkede håndleddet. (DSA 100204-99).

SM U-4-00, sag nr. 1: Fodboldspiller gled i fugt og forvred knæ

Ankestyrelsen ændrede til anerkendelse, hvor sikrede under en indendørs fodboldkamp løb efter bolden, da han pludselig gled på gulvet i noget fugt. I den forbindelse forvred han knæet og faldt. Ankestyrelsen lagde vægt på, at sikrede som følge af fugt på gulvet uønsket og uventet gled, hvorved han fik et kraftigt vrid i højre knæ. Som følge heraf fik sikrede en læsion af menisk og korsbånd i knæet. (DSA 109851-98).

5.3. Håndbold

Ankestyrelsen har inden for håndboldsporten taget samme udgangspunkt som ved fodboldskaderne, nemlig at spillerne må antages at være forberedt på lovlige tacklinger, der er udført inden for spillets rammer. Konkret kan omstændighederne omkring en tackling, herunder om den er ureglementeret, eller

imellem", jf. AKF 36.015 (1994). Modsat dog AKF 35.558 (1995), hvor sikrede forvred knæet, da han i en glidende tackling sparkede bolden væk fra en modstander.

om tacklingens udførelse afviger væsentligt fra den ønskede og forventede udførelse, tale for anerkendelse.¹¹

SM U-4-00, sag nr. 2: Knæskade efter skub under hopskud

Ankestyrelsen ændrede til anerkendelse. Det blev lagt til grund, at sikrede havde udført et "kringle hopskud" for at få bolden i mål. Sikrede sprang således op med kropsvægten mod venstre og skulle efter skuddet være landet på venstre ben. Imidlertid blev sikrede tacklet på sin venstre skulder af en modspiller, der kom for sent med sin tackling for at forhindre skuddet. Herefter kom sikrede ud af balance og landede på et stift højre ben, hvorved han hørte et smæld fra knæet. Skuddet medførte en scoring, hvorfor der ikke blev dømt for tacklingen. Sikrede fik efterfølgende påvist en læsion af forreste korsbånd. Ankestyrelsen lagde vægt på, at sikrede havde ringe mulighed for at kontrollere hændelsens forløb, efter at han i luften blev tacklet ulovligt fra venstre side. I stedet for at lande på venstre ben mistede sikrede balancen og landede på et stift højre ben med hele sin vægt. Afviklingen af hopskuddet endte således med en væsentlig afvigelse i forhold til den ønskede udførelse. (DSA 100737-99).

5.4. Ishockey

Generelt fastslog Ankestyrelsen, at der ved vurderingen af, om der ved en hændelse i forbindelse med ishockey er sandsynliggjort en udefra kommende indvirkning, forstået som en usædvanlig afvigelse, bl.a. må lægges vægt på, om sikrede har været udsat for en tackling, der gik ud over spillets regler. Hændelser, der ikke ligger ud over spillets regler, kan dog anerkendes, såfremt der kan påvises et voldsomt og usædvanligt forløb i forhold til spillets normale udførelse.¹²

SM U-6-99, sag nr. 6: Ramt af modspillers glidende tackling og faldt

-
- 11 Ankenævnet synes ved bl.a. håndbold at sondre mellem skader med og uden kontakt med andre spillere. Er der ingen kontakt med spillere, kræves der nu kontakt med huller eller forhindringer på banen eller lignende, jf. AKF 35.958 (fra 1994 - FED 1995.1589), hvor sikrede forvred knæet, da foden "blev stående" ved en drejning, hvilket blev afvist. Ved skub og tacklinger fra andre spillere anerkendes der ofte, jf. fx AKF 37.340 (fra 1995 - FED 1996.1151), hvor sikrede blev tacklet i et hopskud og vred om på knæet i landingen, hvilket blev anerkendt.
- 12 Fra ankenævnspraksis kendes AKF 38.665 (1995), hvor en ishockey målmand blev skubbet, mens han foretog et retningskift, hvorved han fik en knæskade, hvilket blev anerkendt som et ulykkestilfælde.

Ankestyrelsen ændrede afgørelsen til anerkendelse. Det blev lagt til grund, at sikrede under en ishockey-træningskamp blev tacklet i forbindelse med en dribling. En modstander smed sig ned og ramte sikrede på stav og ankel, hvorved han faldt og med stor fart gled ind i banden og vred om på venstre fod. Ved røntgenundersøgelser blev der efterfølgende påvist et brud i anklen. Efter Ankestyrelsens vurdering havde sikrede været udsat for en pludselig udefra kommende indvirkning forstået som en usædvanlig afvigelse i form af en ulovlig og voldsom tackling, hvorved sikrede faldt og ramte banden med foden, således at han pådrog sig et knoglebrud. (DSA 102747-98).

SM U-6-99, sag nr. 7: Skub med stav mod skulder førte til fald

Ankestyrelsen ændrede til anerkendelse. Det blev lagt til grund, at sikrede under en ishockey-træningskamp blev tacklet af en modstander, der bagfra trykkede sin stav mod sikredes højre skulder, hvorved han faldt og med stor fart gled ind i banden med højre skulder først. Sikrede havde efterfølgende fået stillet diagnosen traumatisk rotator cuff læsion i højre skulder. Ishockeyklubben havde oplyst, at modspilleren ikke havde fået en straf for forseelsen, men at tacklingen alligevel måtte anses for at være ulovlig. Klubben havde i den forbindelse fremsendt uddrag af spillereglerne. Ankestyrelsen lagde vægt på, at sikrede havde været udsat for en usædvanlig afvigelse i form af en ureglementeret og voldsom tackling bagfra, hvorved han faldt og ramte banden med en skulderskade til følge. (DSA 102140-98).

5.5. *Kampsport*

Ankestyrelsen fastslog, at ved skader indtruffet i forbindelse med udførelse af kast og faldteknik inden for kampsport kan kontakten med underlaget som udgangspunkt ikke anses for at være en usædvanlig afvigelse, såfremt sikrede ved udførelsen af faldteknikken har ønsket at få kontakt med underlaget. Imidlertid udelukker dette ikke, at afvigelser i forhold til det ønskede forløb af faldteknik eller udførelsen af kast kan føre til anerkendelse af hændelsen som ulykkestilfælde.

SM U-4-00, sag nr. 3: Brækkede ben ved fejlet saksekast

Ankestyrelsen ændrede til anerkendelse. Det blev lagt til grund, at sikrede som instruktør i jiu-jitsu skulle udføre et saksekast sammen med en deltager for at vise teknikken, hvorefter sikrede skulle afbøde faldet ved hjælp af faldteknik. Imidlertid forfejlede deltageren sit kast af sikrede, og sikredes fødder blev derved presset mod gulvet. I forbindelse med kastet brækkede sikrede højre ankel tre steder. Ankestyrelsen lagde vægt på, at kastet forløb væsentligt anderledes end ønsket som følge af en fejl fra deltagerens side. Sikrede havde kun i begrænset omfang

kontrol over hændelsens forløb, der i vidt omfang blev styret af deltageren, som skulle kaste sikrede. (DSA 102267-99).

5.6. Senebristninger

Hvor der foreligger særlige lægefaglige erfaringer om, at visse senebristninger typisk opstår uden ydre vold, og hvor beskadigelse af en sund sene forudsætter en særligt voldsom påvirkning, øges beviskravet til en pludselig udefra kommende indvirkning betydeligt, så anerkendelse kræver, at der påvises en sådan særligt voldsom belastning som årsag til bristningen. Dette må antages at følge af *UfR* 1979.70 H, refereret i afsnit 2.

Efter lægefaglige erfaringer kan bristning af en akillessene således opstå uden påviselig ydre vold hos normale utrænede eller overtrænede personer under pludselig afsæt. At man i forbindelse med hændelsen eventuelt glider, kan normalt ikke medføre en tilstrækkeligt voldsom belastning til at forårsage bristning af en sund akillessene. Det kræves derfor, at der sandsynliggøres en belastning, som er i stand til at medføre bristning af en sund sene, fx et slag eller spark på akillessenen eller anden voldsom påvirkning af senen.

Bristning af knæleddets stræksene antages efter lægefaglige erfaringer at være en velkendt skade, der på samme måde som bristning af akillessenen hyppigt opstår uden påviselig ydre vold i forbindelse med idræt, herunder løb eller spring, uden at øvelsen nødvendigvis forfejles. Sandsynligheden for at pådrage sig denne type senebristning øges med alderen. Anerkendelse kræver derfor, at der påvises en voldsom belastning, der må antages at kunne medføre bristning af en sund sene.

SM U-6-99, sag nr. 1: Bristning af akillessene

Ankestyrelsen lagde til grund, at sikrede som lærer deltog i en volleyballkamp, hvor medspilleren, der stod foran ham ved en servmodtagelse, sagde: "Jeg har." Imidlertid dukkede medspilleren sig i sidste øjeblik, hvorfor sikrede forsøgte at gå efter bolden. Sikrede bevægede sig hurtigt fremad, men i det samme bristede den venstre akillessene. Det var muligt, at sikrede var gledet lidt i svedaflejringer på gulvet.

Ankestyrelsen vurderede herefter, at der ikke var dokumenteret en udefra kommende belastning, der gik ud over, hvad der måtte anses for sædvanligt forekommende i den beskrevne spillesituation, hvor sikrede satte af for at modtage en bold under en volleyballkamp.

At sikrede ved hændelsen pådrog sig en akillesseneruptur i forbindelse med et afsæt, var således ikke tilstrækkeligt til anerkendelse som ulykkestilfælde efter loven. At han eventuelt gled lidt i noget sved på banen, kunne ikke ændre dette. Der var således ikke sandsynliggjort en udefra kommende belastning, der kunne antages at medføre en bristning af en sund akillessene. (DSA 108415-97).

SM U-4-00, sag nr. 4: Bristning af knæets stræksene

Ankestyrelsen tiltrådte afvisning. Det blev lagt til grund, at sikrede i forbindelse med et kursus i benyttelse af minitrampolin udførte et spring, der forløb som tilsigtet i tilløb og afsæt, men hvor sikrede i forbindelse med landingen på nedspringsmåtten fik smerter i højre ben.

At trampolinen eventuelt havde en hårdere springdug, end sikrede tidligere havde været vant til, og at springet blev noget kortere og fladere, end sikrede havde forventet, kunne efter Ankestyrelsens vurdering ikke anses for at sandsynliggøre en udefra kommende belastning, der kunne antages at medføre en bristning af en sund sene, svarende til knæleddets stræksene. (DSA 108699-98).

6. Fremtiden for sportsskader

En række private forsikringsselskaber har udarbejdet nye policer for fremtiden, hvor der indskrives en ny ulykkesdefinition, der ikke forudsætter en udefra kommende indvirkning, men alene stiller et krav om pludselighed. Dette vil tillige gælde sportsskader. Det tyder således på, at selskaberne ønsker at undgå det stigende antal sager, hvor de forsikrede føler, at der afvises dækning ud fra urimelige kriterier, fx som følge af en manglende "udefra kommende indvirkning".

Arbejdsgivere og sportsudøvere kan således vælge at supplere dækningen i den nugældende arbejdsskadesikringslov ved at tegne supplerende ulykkesforsikringer hos private forsikringsselskaber.

6.1. Arbejdsskadeudvalget

I maj 1999 nedsatte socialministeren et udvalg på arbejdsskadeområdet. I løbet af efteråret 2000 skulle udvalget være færdig med en betænkning.

Det fremgår bl.a. af kommissoriet, at der er rejst kritik af den praksis, der følges i Arbejdsskadestyrelsen og Den Sociale Ankestyrelse ved afgrænsningen af specielt ulykkesbegrebet på arbejdsskadeområdet. Det er især brugen

af det forsikringsretlige ulykkesbegreb, der har givet anledning til kritik. Dette begreb er tiltrådt af Højesteret.¹³

Udvalget skal på denne baggrund først og fremmest overveje ulykkesbegrebets afgrænsning og dets betydning for, at skader anerkendes. I tilknytning hertil skal udvalget overveje konsekvenserne for de øvrige skadebegreber (kortvarige skadelige påvirkninger, pludselige løfteskader og erhvervssygdomme).

Fremtiden må således vise, om udvalgsarbejdet fører til ny lovgivning, hvorefter arbejdsskadesikringsloven giver mulighed for i større omfang at anerkende skader sket i forbindelse med udøvelse af idræt som ulykkestilfælde.

13 Da Ankestyrelsen fik medhold i *UfR* 1998.881 H gav det anledning til en høring om ulykkesbegrebet, der fandt sted på Christiansborg den 28. oktober 1998, hvor der blev efterlyst ny lovgivning på området.

Danmarks Idræts-Forbunds Dopingnævn - statistisk set

- **Særligt med fokus på udvikling i dopingnævnsager (antal og type) gennem de år, Dopingnævnet har eksisteret, samt en kort beskrivelse af særlige sager**

*Af jurist Ulla Meinecke-Søes, Danmarks Idræts-Forbund,
sekretær for Dopingnævnet siden december 1993*

I 1992 etablerede Danmarks Idræts-Forbund "Danmarks Idræts-Forbunds Dopingnævn". Dopingnævnet erstattede tidligere praksis, hvor specialforbundene selv i deres Amatør- og Ordensudvalg afgjorde dopingsager. Etableringen skete som resultat af et ønske om harmonisering af sagsbehandlingen, et centralt dopingnævn/en central dopingdomstol skulle sikre ens sagsbehandling, uanset inden for hvilken idrætsgren forseelsen var begået.

DIFs Dopingnævn afgav sin første beretning i 1993 på baggrund af godt 1½ års virke. - Det er Dopingnævnets således til dato i alt 7 afgivne beretninger samt sagsmateriale, som primært danner baggrund for de oplysninger, der følger af nedenstående.

Dopingnævnet fungerer nu på 9. år, og på disse knap 9 år fordeler sagerne sig således: I alt 14 forbund har i perioden 1994-2000,¹ begge år inkl., haft idrætsudøvere, hvis sager har været behandlet af Dopingnævnet:

Specialforbund:	Antal sager fra 1994 til 2000:
Dansk Arbejder Idrætsforbund	1 sag
Dansk Amerikansk Fodbold Forbund	1 sag
Dansk Atletik Forbund	2 sager
Danmarks Basketball-Forbund	2 sager
Dansk Amatør Bokse-Union	2 sager
Danmarks Brydeforbund	2 sager
Danmarks Cykle Union	6 sager (desuden en sag rejst modselve forbundet, samt Peder Pedersen og Jesper Worre, jf. nedenfor "antallet af sager", note 2)
Dansk Ishockey Union	1 sag
Dansk Karate Forbund	1 sag
Dansk Skytte Union	1 sag
Dansk Sportsdykker Forbund	1 sag
Dansk Svømme- og Livredningsforbund	1 sag
Dansk Styrkeløft Forbund	28 sager
Dansk Vægtløftnings Forbund	8 sager

De 3 forbund, der oftest har haft sager i Dopingnævnet, er således Dansk Styrkeløft Forbund med 28 sager, Dansk Vægtløftnings Forbund med 8 sager og endelig Danmarks Cykle Union med 6 sager.

Dansk Atletik Forbund, Danmarks Basketball-Forbund, Dansk Amatør Bokse-Union og Danmarks Brydeforbund har alle haft hver 2 sager i Dopingnævnet, og de resterende 7 forbund har hver kun haft 1 sag i Dopingnævnet.

Af Dopingnævnets første beretning i 1993 fremgår det, at nævnet har haft 17 sager til behandling. Imidlertid opgøres sagerne i denne beretning lidt anderledes end i de efterfølgende år, og således har kun de 8 af sagerne ført til domfældelse, medens resten er blevet afvist, eller der har været tale om frifindelse (6 af sagerne), fordi det ikke har kunnet godtgøres, at de sigtede var medlemmer af foreninger under Danmarks Idræts-Forbund. De mange sager

1 Tilgængeligt materiale, dvs. at 1993, der var nævnets første år, ikke er med i opgørelsen.

skal derfor nok ses som et udtryk for en indkøringsfase, hvor Dopingkontroludvalget har skullet finde ud af, hvor grænsen skulle drages for de sager, der skulle indbringes.

Antallet af sager fordeler sig således gennem årene:

År:	Antal sager:
1993	8 sager (ej medregnet de 9 sager, hvor der var tvivl om DIF-medlemskab, jf. ovenfor)
1994	8 sager
1995	13 (14) ² sager
1996	6 sager
1997	11 sager
1998	11 sager
1999	7 sager
2000	p.t. 1 sag

-
- 2 Årets sag "nr. 14" var rejst af Dopingkontroludvalget mod DCU, Peder Pedersen og Jesper Worre for overtrædelse af dopingkontroludvalgets præambel, stk. 2 om pligt til at yde hjælp ved dopingkontrol og opklaring af forhold vedrørende overtrædelse af dopingkontrolregulativet. Dopingnævnet fandt imidlertid ikke, at de forseelser, de tiltalte havde begået i forbindelse med sagen mod cykelrytteren Claus Møller, kunne henføres under den påberåbte præambel og derfor medføre sanktion i medfør af regulativets § 6, hvorfor de pågældende blev frifundet. Sagen, der ikke har noget sagsnummer i Dopingnævnet, medtælles ikke i opgørelsen nedenfor.

Endelig kan sagstyperne (fra 1994-2000, begge år inkl.)³ opgøres således:

Overtrædelse:	Antal i alt i Dopingnævnets "levetid":
Anaboliske steroider	32
Efedrin	5
Genoptagelse af træning/klubhverv ⁴	2 ⁵
Koffein	3
Kokain	1
Nægtelse af ⁶ at afgive prøve	12
T/E ratio for højt	2

Sagerne er medtalt, uanset om der er sket domfældelse i nævnet eller ej.

-
- 3 Tilgængeligt materiale, dvs. at 1993, der var nævnets første år, ikke er med i opgørelsen.
- 4 Med dette menes sager, hvor den dømte idrætsudøver har anmodet Dopingnævnet om at tage stilling til, hvorvidt den pågældende trods karantænen må genoptage træning eller klubhverv i anden idræt end den, hvorunder domfældelsen fandt sted.
- 5 Den ene sag var oprindeligt afsat i 1993, og i 1995 anmodede Dopingkontroludvalget Dopingnævnet om, at idrætsudøveren (ishockeyspiller) fik nedsat karantænen pga. "særlig opførsel" (aktiv deltagelse i antidopingarbejdets oplysningskampagne). Begæringen blev dog afvist.
- 6 Denne kategori omfatter sager, hvor pågældende har opgivet falsk navn eller slet ikke har villet opgive noget navn, er udvandret fra træningslokalet uden at afgive prøve, ikke er mødt op efter at have været indkaldt til prøve eller simpelthen har meddelt kontrollanterne, at pågældende ikke ville deltage i prøvetagning.

Naturligvis har der været nogle sager, der på den ene eller anden vis har udskilt sig fra mængden. Fra 1994 kan i korthed nævnes følgende sager:

Sagsnum- mer:	Idrætsgren:	Sagen omhandlede:
5/1996	Atletik	I sagen blev fremlagt en lang bevisførelse for, at det var uklart, hvorvidt der var tale om en positiv test. Tiltaltes advokat påstod endvidere, at hvis det kunne fastslås, at prøveresultaterne kunne lægges til grund, så var resultatet formentlig begrundet i et højt indtag af oksekød. Ved Dopingnævnet frikendtes tiltalte med stemmerne 2-1. Sagen blev anket til DIFs Amatør- og Ordensudvalg, hvor tiltalte blev dømt.
1/1997	Skydning	Sagen var speciel på grund af det usandsynligt høje indhold af koffein hos tiltalte samt dennes påstand om, at det alene skyldtes indtag af kaffe. I denne forbindelse skal det bemærkes, at koffein formentlig slet ikke kan forbedre en skyttes præstation, snarere tværtimod!
9/1997	Cykling	I sagen påstod tiltalte, at prøveresultaterne skyldtes behandling foretaget af amerikanske læger i forbindelse med smertestillende behandling. På baggrund af de fremlagte medicineringsskemaer fra USA blev det fastslået, at der var tale om uagtsomhed fra tiltaltes side, og straffen fastsattes derfor til 4 måneders karantæne. Efterfølgende viste det sig, at de fremlagte papirer var ændret i forhold til originalerne, hvorfor sagen gik videre til DIFs Amatør- og Ordensudvalg.
11/1997	Cykling	Dette var nævnets første sag om forhøjet T/E-ratio.
4/1999	Cykling	Sagen var spændende, fordi det var den første af interesse for presse mv., der blev behandlet efter den store lovrevision i DIF, der medførte, at sager i Dopingnævnet blev behandlet for åbne døre. Sagen omhandlede forhøjet T/E-ratio, og tiltalte forsøgte at sætte spørgsmålstegn ved, om prøvetagningsproceduren var korrekt udført.

Trods et omfattende og grundigt dopingkontrolarbejde, er der hvert år kun få, der testes positive. Af samme grund kan selv ganske små afvigelser statistisk komme til at syne voldsomme. Gennem årene har der været et stabilt antal sager - mellem 6 og 11 - og alene indeværende år afviger i skrivende stund noget fra dette. De kommende år vil vise, om det fald i antallet af dopingsager, der ser ud til at være i år 2000 i forhold til tidligere år, skyldes en tendens eller alene er udtryk for en tilfældighed.

De samme betragtninger gælder sagernes karakter: Som allerede nævnt drejede de få sager, Dopingnævnet behandlede i år 2000, sig om, at personer, der var indkaldt til at afgive dopingprøve, enten udvandrede inden prøvetagningen, afgav prøve under falsk navn eller på anden vis nægtede at afgive prøve. Igen - uden at turde konkludere på et for snævert grundlag - kan det siges, at det er tankevækkende, at idrætsudøvere ser ud til i højere grad at nægte at deltage i dopingkontrolarbejdet, end det har været tilfældet i tidligere år.

Endelig ses der en tendens til, at sagerne er mere polariserede end tidligere, hvor den tiltalte typisk kun mødte op til sin sags behandling i Dopingnævnet og sagde, at han var uforstående over for dopingresultatet. De seneste års sager har enten som den ene pol (og som allerede nævnt ovenfor) været, at idrætsudøveren ganske enkelt har nægtet at deltage ved prøvetagningen, eller som den anden pol, at idrætsudøveren har medvirket ved prøvetagningen for herefter, når prøven har vist sig positiv, at sætte retsmaskineriet i gang og ved anvendelse af advokater og andre sagkyndige under sagens behandling har søgt at sætte spørgsmålstegn ved prøvetagningens rigtighed/korrekte foretagelse. Det er mit klare bud, at Dopingnævnet i fremtiden vil opleve langt flere af disse "enten-eller" sager og ikke ret mange af de sager, der førhen var langt de almindeligste.

Dette bud skal ikke mindst ses i lyset af, at de stigende indtægtsmuligheder i idrætten givetvis gør, at flere kan lade sig friste til at forsøge at dope sig for at opnå bedre idrætslige resultater og samtidig har en meget stor interesse i at blive rensset for enhver anklage, således at det aktive idrætsliv - og dermed den gode indtjening - kan opretholdes.

Doping og retssikkerhed

Af byretsdommer Bjørn Graae, Retten i Århus

Dopingbegrebet har gennem de senere år tiltrukket sig en stadig stigende opmærksomhed. Denne opmærksomhed har især været koncentreret om mulighederne for gennemførelse af en mere effektiv bekæmpelse af dopingmisbruget. Det er i denne forbindelse blevet betragtet som en given ting, at der er en udbredt anvendelse af doping, ikke alene - men måske især - inden for elitesporten. Nogen nærmere undersøgelse af udbredelsen af dopingmisbrug er dog ikke gennemført. Men der er lavet nogle mindre undersøgelser, blandt andet af yngre cykelryttere for nogle år siden, hvor resultatet var ganske opsigtsvækkende, idet en ganske betragtelig del af de adspurgte erklærede sig parate til at anvende doping som middel til at opnå bedre resultater. Det vil nok være forkert at tillægge denne undersøgelse nogen repræsentativ værdi.

Ud fra såvel en moralsk som en sundhedsbaseret bedømmelse af forholdene kan man kun være enig i, at dopingmisbruget er et uvæsen, som man bør udfolde store bestræbelser på at få bremset. Det er dog min opfattelse, at det er juristens, herunder idrætsjuristens, opgave at bevare jordforbindelsen og især regelforbindelsen, når der bliver tale om at iværksætte sanktioner og sanktionslignende indgreb over for den private borger, også når denne optræder som idrætsudøver, hvad enten dette er som professionel eller som amatør. Signaler af denne art er der ikke mange af i den standende debat vedrørende dopingmisbruget. Grænserne for indsatsen over for doping synes således i øjeblikket alene at blive defineret ud fra rent medicinske og tekniske muligheder.

Jeg mener, at der - som overskriften antyder - bør opstilles ganske betydelige retssikkerhedsmæssige skranker for de indgreb, der i forbindelse med dopingbekæmpelsen kan gennemføres over for idrætsudøveren.

Der er i denne sammenhæng ikke nogen tvivl om, at der såvel i Danmark som i andre lande pågår en bekæmpelse, som har karakter af en afstraffelse af de idrætsudøvere, der bliver taget i at anvende doping under en eller anden form. I visse lande, herunder Danmark, er der desuden sket en kriminalisering af en række af dopingmidlerne, således at disse på linie med euforiserende stoffer kan udløse strafforfølgning inden for den normale kriminalitetsbekæm-

pelse. Lighedstrækkene er stærke. Det lønner sig at trække paralleler fra den regulering, der i det omgivende samfund igennem en lang periode er opbygget omkring straffeprocessen. Den proces, der inden for idrættens verden, herunder inden for DIF, er etableret med henblik på dopingbekæmpelsen, bør udvikles og raffineres med principper, der kendes inden for den almindelige borgerlige strafferetspleje.

Da man forberedte ændringerne af DIFs love vedrørende dopingsagers behandling, blev der afgivet en betænkning af en arbejdsgruppe under ledelse af Appeludvalgets nuværende formand, højesteretsdommer Per Sørensen. Denne arbejdsgruppe var da også opmærksom på, at der var behov for at styrke den mistænkte idrætsudøvers position i forbindelse med en sags behandling i Dopingnævnet og senere under en eventuel appelbehandling for Appeludvalget. Arbejdet resulterede som bekendt i en række ændringer af DIFs dopingkontrolregulativ, nu lovregulativ III.

Visse af nyhederne gik på processuelle garantier vedrørende idrætsudøveren. Denne kan nu efter § 9, stk. 2, beskikkes en advokat. Som det fremgår, er der tale om en fakultativ regel. Der er mig bekendt ikke udviklet nogen speciel praksis i Dopingnævnet for, i hvilke situationer man beskikker advokat for en idrætsudøver, som får sin sag indbragt for Dopingnævnet.

Det ville være glædeligt, hvis Dopingnævnet - eksempelvis i forbindelse med udfærdigelse af en forretningsorden, jf. regulativets § 9, stk. 5 - forholdt sig til nogle principper for denne garantis anvendelse. Sammenligner man med almindelige straffeprocessuelle situationer, er der i retsplejelovens §§ 731 og 732 såvel præceptive som fakultative beskikkelsessituationer med hensyn til forsvarer. Uden at komme nærmere ind på disse regler skal det nævnes, at de dog er præget af, at der skal foretages beskikkelse af en forsvarer for en sigtet/tiltalt, såfremt der er tale om alvorligere overtrædelser.

I det hele taget er den ændring, der er foretaget af lovregulativets § 9, ikke imponerende vidtgående. I § 9, stk. 3, er der indsat en række muligheder for at mindske generne for idrætsudøveren i forbindelse med en sags behandling. Eksempelvis kan der ske dørlukning for at undgå unødige krænkelse.

Materien i sager, der behandles for Dopingnævnet, og i appelsituationer af Appeludvalget, er i realiteten tidsbestemt retlighedsfrakendelse eller rettig-

hedsfrakendelse for bestandig, jf. nærmere lovregulativets § 6. At indgrebene, som fastsættes i kendelserne, har straf lignende karakter, er ikke undgået koncipisternes opmærksomhed, hvilket for eksempel fremgår af § 6, stk. 2, der udtrykkeligt taler om, at *straffen* kan nedsættes. I andre situationer, hvor en person kan miste rettigheder, eksempelvis borgerlige rettigheder, er man opmærksom på, at dette må nødvendigvis gøre en meget omhyggelig prøvelse af indgrebet. Jeg kan i denne forbindelse henvise til straffelovens §§ 78 og 79. Det er mit indtryk, at den tilsvarende regulering med hensyn til frakendelse af retten til at udøve idræt i en bestemt periode eller for bestandig foregår på en mere formløs måde.

Dette skal ikke opfattes som en kritik af intensiteten i det arbejde, der udføres af såvel Dopingnævnet som Appeludvalget, i relation til de sager, der forelægges dem. I en tid, hvor individets placering i samfundet nyder stadig større bevågenhed, må det imidlertid undre, at idrætten ikke har fanget disse signaler og transformeret yderligere principper fra det omgivende samfunds procesregler til den proces, der foregår i idrættens verden.

Det kan efterhånden ikke være nogen hemmelighed, at den omstændighed, at idrætten er blevet præget af professionalisme og betydelige økonomiske interesser, har medført, at den retlige regulering - ikke blot i Danmark, men også i international sammenhæng - har givet anledning til, at mere overordnede principper for retlig regulering er blevet overført fra det omgivende samfund til idrætten.

Bosman-dommen er jo et ledende tilfælde til belysning heraf. Dommen er i princippet alene udtryk for, at idrætten anses for at være en aktivitet på linie med anden erhvervsmæssig udfoldelse, som udløser den EU-retlige regulering, der kendes fra alle andre brancher. Den frie bevægelighed er således et af de principper, som idrætten i øjeblikket har betydelige vanskeligheder med at få inkorporeret, når begrænsninger af de samme principper samtidig søges opretholdt af økonomiske eller sportslige grunde. EU synes således alene at kunne acceptere, at sportslige grunde kan berettige til dispensationer fra de sædvanlige krav om fri bevægelighed for arbejdskraft mv.

Man kan ikke forvente, at udviklingen standser her. EMRK (Menneskerettighedskonventionen) er af Folketinget inkorporeret som en bestanddel af dansk ret. De krav, der stilles i EMRK, er i betydeligt omfang retningsgivende

for den udvikling, der sker inden for den almindelige proces i Danmark. Generelt er kravene om retfærdig, hurtig og uafhængig sagsbehandling en stor udfordring for de organer, der afsiger domme og kendelser. Konventionen er forpligtende for medlemsstaterne i Europarådet. Det er således staternes opgave at sikre, at dets borgere har adgang til en proces, der lever op til de høje idealer, der er fastsat i konventionen. Man kan med rette rejse det spørgsmål, om ikke den proces, der af den ene eller anden årsag er henlagt til særlige organer, for eksempel idrættens, også skal leve op til disse normer.

De interesser, der på grund af professionalismens indtog i idrættens verden er knyttet til idrætsudøvelse, har efterhånden gjort idrætten til en af de mest betydningsfulde brancher, og netop den omstændighed må tale afgørende for, at der også i relation til internationale forpligtelser af denne karakter sker en tilpasning af procesreglerne inden for egne dømmende organer såsom idrættens.

Jeg skal ikke i denne sammenhæng komme med bestemte anvisninger på, hvilke yderligere retsgarantier der bør implementeres i sagsbehandlingen ved Dopingnævnet og Appeludvalget. Blot vil jeg nævne, at der ikke er nogen tvivl om, at den praksis, der udvikler sig inden for EMRK, er udtryk for en dynamisk retsanvendelse, hvor det, der var tilladt i går, hyppigt bliver tilsidesat som retsstridigt i morgen.

Uafhængighedskravet, som en dømmende myndighed bør honorere, har man ved de seneste lovændringer været opmærksom på også burde komme til udtryk i DIFs love. Det er således i § 26, stk. 2, bestemt, at Dopingnævnets medlemmer og suppleanter ikke samtidig kan være medlem af DIFs bestyrelse. I § 22, stk. 2, er der vedrørende Appeludvalget ligeledes indsat en bestemmelse, som udelukker samtidigt medlemskab i Appeludvalget og i en række andre udvalg, nævn eller bestyrelser. Sammenholdt med uafhængighedskravene til de dømmende myndigheder uden for idrættens verden kan disse regler ikke imponere med hensyn til sikring af habilitet.

Retssikkerhed er ikke alene et spørgsmål om processen på det tidspunkt, hvor sagen er blevet rejst i Dopingnævnet eller Appeludvalget. Ligesom i andre straffesager ligger der et efterforskningsarbejde forud for domsforhandlingsfasen. Efterforskningen i dopingsagerne sker gennem Dopingkontrolud-

valget. Kun dette udvalg har i Danmark kompetence til at udføre dopingkontroller.

Den tekniske gennemførelse af en sådan kontrol er ret detaljeret beskrevet i den i regulativets § 3, stk. 3, omhandlede dopingkontrolprocedure, der kan ses i DIFs årligt udgivne nyttige folder om doping. Den deri beskrevne procedure giver udtryk for, hvorledes man sikrer afgivelse af urinprøver, som bevisligt kan føres tilbage til den enkelte idrætsudøver. Proceduren må anses for at være tilfredsstillende, især fordi risikoen for forbytninger af eller manipulation med de afgivne prøver må anses for minimeret, men dog ikke fuldstændig udelukket, hvilket ville være umuligt. Jeg har tidligere andetsteds omtalt, at dette arbejde kan sammenlignes med den procedure, der i spiritussager efter færdselsloven foregår i forbindelse med blodprøveudtagelse hos sigtede førere af motorkøretøjer.

Problemet kan imidlertid være, om de udtagne prøver lever op til de beskrevne procedurer, ikke blot i Danmark, men også i andre stater. Eksempelvis er adgangen til prøvelokalet afskåret for andre end idrætsudøveren og en ledsager, som denne må have med. Sker der afvigelser, bør man ikke være karrig med at annullere resultatet af kontrollen. At dette kan ske, er der eksempler på. Således var et af klagepunkterne i Hirsbro-sagen, at en uvedkommende person på et tidspunkt var inde i det rum, hvor kontrollen foregik (vistnok lægens barn). Der bør indsættes bestemmelser om, at kontrolproceduren skal afbrydes, såfremt sådanne uregelmæssigheder forekommer. Henset til de ganske betragtelige konsekvenser, en udelukkelse kan have, bør man afstå fra at føre en sag på et anfægteligt grundlag.

I denne sammenhæng bør det også bemærkes, at man op til OL i Sydney har bebudet, at der nu for alvor skal sættes ind med kontrol af EPO, dvs. blodprøveudtagning, som supplement til den hidtidige og traditionelle urinprøve. Gennem testning af blodet vil det i langt højere grad være muligt at afsløre ulovlig brug af forskellige stoffer, som er på positivlisten. I hvert fald bør DIF være opmærksom på, at man skal have forberedt en ny beskrivelse af proceduren for blodprøveudtagning, da den hidtidige beskrivelse af urinprøveafgivelse naturligvis ikke giver nogen besvarelse af de spørgsmål, blodprøveudtagning kan rejse. Problemet lader sig dog let løse, da man uden store vanske-

ligheder vil kunne overføre de ovenfor omtalte procedureregler for udtagelse af blodprøver i forbindelse med spiritussager efter færdselsloven.

Imidlertid skal man også være opmærksom på, at de proceduremæssige regler for bevissikringen muligvis skal ændres, hver gang der opstår nye muligheder for fremskaffelse af beviser.

Det er nødvendigt at fremhæve dette, da der som flere gange nævnt er tale om alvorlige indgreb over for specielt kontraktsidrætsudøvere, men også andre idrætsudøvere, når man fratager dem retten til at udøve deres idræt. I USA og andre stater har man adskillige eksempler på, at der er gennemført erstatningssager ved de civile domstole i forbindelse med tilsidesættelse af udelukkelse pga. doping. Af økonomiske årsager kan det derfor også absolut tilrådes, at den procesform, der fører frem til sådanne indtægtsinvaliderende afgørelser, er uantastelig.

I den sammenhæng kan jeg ikke undlade at pege på, at mange af de principper, der i øjeblikket anvendes inden for idrættens verden, ville give anledning til undren, såfremt de blev praktiseret uden for denne verden. Under et seminar afholdt af Advokatrådet i Parken i 1999 om forskellige idrætsretlige spørgsmål omtalte advokat Lars Svenning Andersen således de muligheder for løninddragelse, der er omtalt i forskellige standardspillekontrakter. Han var begejstret for tanken om at kunne anvende lignende disciplinære midler over for sine ansatte i advokatfirmaet ved mindre forseelser. Tanken forekom ham dog utopisk.

Andre eksempler af tilsvarende art kan fremdrages. Dopingkontroludvalget vil således eksempelvis være berettiget til at gennemføre kontroller før, under eller efter træning og ved såvel nationale som internationale arrangementer af enhver art. Dopingkontroludvalget vil efter procedurereglerne kunne kræve faciliteter og hjælp stillet til rådighed, hvilket der er givet nærmere regler for i dopingkontrolproceduren. Under en normal efterforskning ville et sådant indgreb have karakter af ransagning og nødvendiggøre indhentelse af en dommerkendelse, men slige detaljer anses for unødvendige ved dopingsagers efterforskning. Det skal erkendes, at berettigelsen af den beskrevne fremgangsmåde selvfølgelig kan søges i den omstændighed, at der foreligger en frivilligt indgået aftale mellem det enkelte medlem og DIF i kraft af medlemskabene i forbund og klubber. Jeg vil også erkende, at det kan være vanskeligt at

finde alternative sagsbehandlingsregler på dette punkt. Men jeg vil dog samtidig pege på, at der er tale om legemsindgreb af en sådan karakter, som under efterforskning - også i forbindelse med sager om overtrædelse af lov om euforiserende stoffer - i vidt omfang ikke kan foretages af den kontrollerende myndighed selv, men må forudsætte en uvildig bedømmelse, inden disse gennemføres.

Sagen er således, at der som princip er aftalt en adgang for et særligt udvalg til uden nogen nærmere konkretiseret mistanke (mistankekriteriet) at foretage indgreb over for enkelte idrætsudøvere eller grupper af idrætsudøvere nærmest efter forgojdtbefindende.

Under overskriften retssikkerhed hører normalt spørgsmålet om beskyttelse af individet mod indgreb fra systemets side i forbindelse med forskellige former for sagsbehandling. I videre forstand kan retssikkerhedsbegrebet imidlertid også omfatte det spørgsmål, at man sikrer en ensartet behandling af lige tilfælde. På dette punkt har dopingbekæmpelsen globalt set et alvorligt problem i dag. Jeg skal i denne sammenhæng ikke nærmere forfølge den standende strid mellem UCI og DIF om fastsættelsen af en dopingkarantænes længde. Den er imidlertid et udmærket eksempel på manglende koordinering af sanktionsfastsættelsen, ligesom der i praksis kan findes andre eksempler på en sådan disharmoni. Dette problem er alvorligt for retssikkerheden.

I en periode, hvor man på det nationale plan gør sig klar til en olympiade, således som tilfældet har været i år, har der været adskillige eksempler på ejendommelig sagsbehandling. Der kan således peges på uforklarlige omgørelser af fældende dopingafgørelser, som har gjort det muligt for nationale idoler at få adgang til legene i Sydney. Eksempelvis har således såvel en cubansk højdespringer som en kvindelig sprinter fra Jamaica på denne konto kunnet sikre sig en ellers tilsyneladende mistet mulighed for deltagelse i legene. Der har været en udtalt opfattelse af, at disse omgørelser kunne skyldes, at man nationalt set anså de pågældende for potentielle medaljevindere, som man ud fra nationalistiske synspunkter nødtigt afskar fra at deltage i legene. Hvorledes kan dette så lade sig gøre, når der allerede foreligger en formelt korrekt gennemført dopingafgørelse mod de pågældende? Forklaringerne har i begge tilfælde været, at der efterfølgende har kunnet påvises (uforklarlige) fejl i dopingsagens behandling. Sådanne sager er om muligt farligere for dopingbe-

kæmpelsen end situationer, hvor man fra starten vælger at opgive en sag, fordi der viser sig procedurefejl, eller fordi beviserne ud fra en konkret bedømmelse kan anses for at være for svage.

Disse eksempler er imidlertid kun nogle få blandt formentlig mange, der kunne påvises som udslag af, at dopingbekæmpelsen i mange dele af verden i realiteten ikke har nået et stade, hvor den kan konkurrere med - endsige vinde over - interessen i, for en hvilken som helst pris at sikre sig national ære i forbindelse med internationale arrangementer. Globalt synes arbejdet med at få ansvarliggjort bekæmpelsen at være en retssikkerhedsmæssig opgave af dimensioner.

På dette område kan kun den af DIF valgte linie, der også er betegnet som den nordiske linie for dopingbekæmpelse, anerkendes, og der bør her arbejdes på flere fronter. Som omtalt i den ovenfor nævnte arbejdsgruppes rapport kan der let påvises kompetenceproblemer i den øjeblikkelige dopingprocedure. Eksempler herpå er, at man nu opererer med forskellige karantæneperioder internationalt og nationalt. I princippet er dette blot udtryk for, at der foreligger en uløselig kompetencestrid. En sådan strid ville imidlertid miste sin eksplosivitet, såfremt man standardiserede udmålingsreglerne i videst muligt omfang. Denne form for forenkling er så afgjort den mest effektive.

Kan der ikke opnås tilfredsstillende standardisering ad denne vej, bør man søge at få fastlagt en form for internationale privatretlige regler, der fastsætter principper for, hvilke forhold der afgør, hvor man i de enkelte situationer skal placere kompetencen til at træffe afgørelse i dopingstridigheder. Dette kan indebære, at DIFs Dopingkontroludvalg i et eller andet omfang kan miste sin enekompetence til at udføre kontroller og gennemføre dopingsager på dansk område. Kan man imidlertid få fastlagt nogle spilleregler for, hvilke organer der har kompetencen i de forskellige situationer, vil dette absolut være en gevinst, som klart afbøder det prestigetab, der kan ligge i at miste eneretten til dopingsagers behandling.

Når jeg tør fastslå dette, er det, fordi det vil give brugerne, dvs. idrætsudøverne, forudsigelighed og dermed retssikkerhed.

Et tiltag, der kunne medvirke til at øge denne forudsigelighed, kunne være at skabe større offentlighed om de afgørelser, der træffes af Dopingnævnet og Appeludvalget. På snart sagt alle andre områder er der formalisere-

de udgivelser af relevante afgørelser, fx inden for landboret, familieret, strafferet, kendelser om fast ejendom osv. DIF har oftest kun korte notitser om de afsagte kendelser. Det må kunne gøres bedre. At oprette et selvstændigt organ ville måske være at gå for vidt, men fx en fast rubrik i *Idrætsliv* med en mere fyldig gennemgang af kendelserne, også de kendelser fra Appeludvalget, der ikke omhandler doping, ville være en god idé.

Sådanne tiltag vil være bedre end udtalelser som den, der under det netop afholdte OL fremkom på en pressekonference med deltagelse af en af vore mest fremtrædende atleter. Han gav udtryk for, at der ved dopingmisbrug burde straffes med livsvarig karantæne i førstegangstilfælde. Argumentationen var den, at "har man snydt én gang, snyder man sandsynligvis altid".

Argumentet synes udmålingsmæssigt at måtte føre til, at fx tyve skulle idømmes livsvarigt fængsel, da man måtte formode, at de vedvarende ville begå tilsvarende kriminalitet på fri fod. Spørgsmålet er, om ikke også dødsstraffen snart kommer ind i overvejelserne. Jeg mener, at det pågældende udsagn kunne have kuriositetens interesse og så lægges til side. Imidlertid fremgår det, at der på samme pressekonference var deltagelse af såvel DIFs formand Kai Holm som informationschef Morten Mølholm Hansen. Begge gav udtryk for, at det var et flot signal fra den pågældende idrætsudøver. Jeg mener, at et udsagn af denne karakter ikke bør bakkes op af ledere, såfremt de vil gøre krav på at blive taget seriøst. Det er givet, at en sådan udmålingspolitik ikke kan praktiseres og da slet ikke internationalt. Det kan endda undre, at man vælger den slags udmeldinger, når man befinder sig i en standende strid om varigheden af karantæner, således som tilfældet er med DIF. Det skal dog retfærdigvis nævnes, at Dopingkontroludvalgets formand Niels Nygaard senere tog afstand fra indholdet af udsagnet, under henvisning til bl.a. en mere nuanceret udmålingspolitik.

Mine bemærkninger ovenfor om retssikkerhed i forbindelse med dopingsagers behandling skal ikke tages som udtryk for, at jeg finder, at den procedure, der i øjeblikket anvendes herhjemme ved sådanne sagers behandling, er betænkelig, eller det der er værre. Tværtimod finder jeg, at såvel Dopingkontroludvalget som Dopingnævnet udfører et prisværdigt arbejde. Henset til spørgsmålets alvorlige karakter kunne man endog ønske, at der blev tilført de pågældende organer flere ressourcer, således at deres muligheder for at udføre

et tilfredsstillende kontrolarbejde kunne forbedres. Min mission med bemærkningerne har snarere været at give udtryk for, at der på alle niveauer bør foregå en løbende evaluering af den igangværende proces, også på dopingbekæmpelsesområdet, således at man kontinuerligt foretager forbedringer, hvor behovet og muligheden for disse måtte vise sig. Dette gælder ikke mindst, som jeg har forsøgt at påvise ovenfor, sagsbehandlingsreglerne, da disse er uløseligt forbundet med det meget væsentlige princip, som retssikkerheden nu engang udgør.

Arrangementsbeskyttelse

Af advokat Lars Halgreen

1. Indledning

Den økonomiske værdi af rettighederne til større sportsbegivenheder er igennem de seneste 10 år steget til astronomiske højder. Grundene til denne udvikling er sikkert mange, men hænger givetvis først og fremmest sammen med, at elitesport på højeste niveau er en meget eftertragtet vare hos alverdens tv-stationer og sponsorer.

Retsstillingen for klubber, specialforbund, internationale specialforbund og idrætsfolk har ikke været genstand for en selvstændig juridisk undersøgelse i Danmark, førend DIF i december 1999 offentliggjorde den rettighedsrapport, som var blevet til på baggrund af et udvalgsarbejde, der påbegyndtes i efteråret 1997. Eftersom rettighedsrapportens indhold og hovedkonklusioner vil være de fleste af *Idrætsjuristens* læsere bekendt, vil nærværende artikel alene beskæftige sig med nogle af de rettighedsproblemstillinger, som navnlig gør sig gældende for en arrangør af en idrætsbegivenhed.¹

2. Beskyttelsesgrundlaget

Arrangementsbeskyttelse til sportsbegivenheder - eller andre kulturbegivenheder for den sags skyld - kan i henhold til dansk ret alene ske på grundlag af såkaldte almindelige retsgrundsætninger, jf. DBU-dommen fra 1982. Det er med andre ord ikke muligt for arrangørerne af en sportsbegivenhed at opnå beskyttelse af selve arrangementet på grundlag af traditionelle immaterialretlige love. Baggrunden herfor er, at der fx i henhold til den danske og de øvrige

1 Arrangementsbeskyttelse har i øvrigt i dansk og nordisk litteratur været behandlet i Lars Halgreen, *Sportsret: EU-retlige og kontraktmæssige aspekter ved sportsudøvelse i Danmark*, 2000; i den norske professor Geir Woxholth fremstilling, *Idrettens sponsoraftaler*, 1983; i advokatfuldmægtig Mikkel Lyagers studenterafhandling *Arrangementsbeskyttelse - med særligt henblik på sportsarrangementer*, 1998, samt i den norske fremstilling af John S. Gulbrandsen og Terje Hoffman, *Rettigheter til idrettsarrangementer*, 1983.

nordiske landes ophavsretslovgivning ikke hjemles mulighed for en egentlig præstationsbeskyttelse, idet retsbeskyttelsen knytter sig til enten frembringelsen eller fremførelsen af et ophavsretligt beskyttet værk. Ved den seneste større lovrevision af ophavsretsloven i 1995 var der ikke opbakning til at udvide beskyttelsen, først og fremmest fordi præstationen indgik i en konkurrence-situation eller en opvisning og ville medføre betydelige afgrænsningsproblemer.

Retsgrundlaget for beskyttelse af sportsarrangementer har primært koncentreret sig om at opnå beskyttelse imod uautoriserede lyd- og billedoptagelser fra selve idrætsbegivenheden, som uden arrangørens tilladelse blev videregivet til offentligheden. I praksis har man i Danmark såvel som i den øvrige verden forsøgt at regulere rettighedsudnyttelsen igennem kontraktindgåelse med diverse radio- og tv-stationer, som i større eller mindre eksklusivt omfang fik adgang til at transmittere fra idrætsbegivenheden. Over for tredjemand har man selvsagt ikke mulighed for at opnå beskyttelse igennem et aftalegrundlag, som ikke eksisterer, og det har betydet, at man i visse lande, som fx Brasilien, har etableret en særskilt arrangementsbeskyttelse eller en såkaldt "Droit de Stade", der skulle yde beskyttelse mod fiksering og transmission af sportsbegivenheder mv.²

Det er relevant for forståelsen og den nødvendige afgrænsning af arrangementsbeskyttelsen at sondre imellem idrætsbegivenheder, hvor arrangøren fysisk har mulighed for at skride ind over for uautoriserede lyd- og billedoptagelser, og idrætsbegivenheder, der foregår på offentligt område, hvor en sådan adgang ikke er mulig. Det må ud fra almindelige ejendomsretlige og aftaleretlige grundsætninger kunne udledes, at arrangøren til en sportsbegivenhed, der fx foregår på et stadion, eventuelt ved forudgående angivelse på billetten, i programmet eller ved hjælp af skilte mv. på stadion kan forbyde tilskuere at foretage optagelser ved hjælp af medbragt lyd- og optageudstyr. Et forbud mod at optage og filme sportsbegivenheden må aftaleretligt i så fald betragtes som værende vedtaget og accepteret af den tilskuer, der har købt billet til arrangementet.

2 Se nærmere herom hos Mogens Koktvedgaard, *Lærebog i immaterialret*, 5. udg., s. 72; Chaves i *DA* 87/320, *GRUR Int.* 88/764 og 91/20, samt Peter Schønning, *Ophavsretslov med kommentarer*, 2. udg., s. 518.

Med udviklingen af stadig mere sofistikerede håndholdte digitale videokameraer er det naturligvis en ganske vanskelig opgave for arrangører i dag at opretholde forbudet og skride ind over for overtrædelser, men så længe der er tale om privatpersoner, der alene foretager optagelser til eget brug, kan arrangøren naturligvis håbe på, at der ikke foretages en egentlig kommerciel udnyttelse af de uautoriserede optagelser, som kan få skadelige økonomiske følger for arrangøren og dennes aftaleparter.

Er der derimod tale om, at en konkurrerende tv-station uden den fornødne tilladelse fra arrangøren eller den tv-station, der havde erhvervet de eksklusive transmissionsrettigheder, forsøger at optage fra begivenheden, vil vedkommende ud fra førnævnte almindelige ejendomsretlige grundsætninger kunne bortvises fra stadion, og sikkert også retsforfølges på førnævnte retsgrundlag, hvis det lykkes at smugle optagelserne ud og udsende dem til offentligheden.

Spørgsmålet om arrangørens ret til at forhindre uautoriserede billedoptagelser af en idrætsbegivenhed ses ikke at have været forelagt for danske domstole, hvilket dog - for så vidt angår uautoriserede lydoptagelser og såkaldt "resultatformidling" - var tilfældet i den hidtil eneste dom på området i Skandinavien, nemlig den såkaldte DBU-dom fra 1982 (*UfR* 1982.179 H).

Sagens omstændigheder var, at Danmarks Radio i et radioprogram (forløber for Sport og Musik) havde givet løbende orientering om stillingerne i de af DBU-arrangerede fodboldkampe. Danmarks Radio havde indgået en aftale med DBU om fjernsynsudsendelser fra kampene, men løbende udsendelser af resultaterne i radioen var ikke nævnt i aftalen. DBU modsatte sig Danmarks Radios viderebringelse af resultaterne, idet DBU mente at lide et tab, da den løbende reportage angiveligt kunne afholde tilskuere fra selv at møde op til kampene, idet reportagerne kunne opfattes som et reelt alternativ til selv at være på stadion. Danmarks Radio gjorde heroverfor gældende, at DBU ikke kunne forbeholde sig nogen ret til oplysningerne, udover hvad der fulgte ejendomsretten til det område, hvor fodboldkampene fandt sted. DBU måtte således respektere, at Danmarks Radios journalister viderebragte de løbende stillinger, så længe de overholdt de fastsatte betingelser for adgang til kampene.

Sagen blev afgjort ved Højesteret i en 5/2 afgørelse, som gav DBU medhold og stadfæstede Landsrettens dom med følgende præmisser:

“Efter det foreliggende kan DBUs antagelse af, at udsendelse i radio og tv af oplysninger om forløbet af samtidigt spillede kampe har væsentlig betydning for antallet af tilskuere til kampene og dermed på klubbernes økonomi ikke afvises som grundløs. Det tiltrædes herefter, at DBU som arrangør eller som repræsentant for arrangørerne af de pågældende fodboldkampe ud fra almindelige retsgrundsætninger må have adgang til at modsætte sig at sådanne oplysninger bringes før kampenes afslutning uanset, hvorledes oplysningerne er tilvejebragt.”

Indledningsvis er det nok vigtigt at slå fast, at Højesterets præmisser skal læses og fortolkes i lyset af den konkret forelagte sag, men dommen har i dansk og nordisk teori givet anledning til overvejelser om, hvorvidt der i Danmark måtte gælde en generel arrangementsbeskyttelse - også i de tilfælde, hvor arrangøren ikke selv havde mulighed for at kontrollere eller overvåge idrætsbegivenheden, som fx under et cykelløb afviklet på offentlige veje. Det siger sig selv, at der i sådanne tilfælde ikke kan være tale om, at arrangøren går glip af entreindtægter, idet der i sagens natur ikke foreligger sådanne indtægter, men der vil stadig være væsentlige økonomiske (tv)-rettigheder på spil for arrangøren.

Det er rimeligt at diskutere, om Højesterets afgørelse er udtryk for et ønske om at beskytte enhver økonomisk interesse, der vil være forbundet med afholdelsen af en større sportsbegivenhed. Såfremt man forestillede sig, at der fx under afviklingen af de Olympiske Lege var forskel på arrangørernes adgang til på eksklusiv basis at sælge transmissionsrettighederne til de begivenheder, som foregik på et (lukket) atletik- eller svømmestadion, i forhold til de idrætsbegivenheder, der blev afviklet på offentligt område, som fx marathonløb, cykelløb eller triatlon, kunne dette unægteligt give anledning til en mærkværdig retstilstand. Det ville nok være meget svært at acceptere for den arrangør, som havde brugt millioner af kroner på at arrangere de sidstnævnte idrætsbegivenheder, såfremt en hvilken som helst tv-station frit kunne transmittere fra begivenheden, så længe den foregik på offentlig vej, hvilket ville reducere arrangørens mulighed for at sælge alle transmissionsrettighederne på eksklusiv basis.

Problemstillingen hvad angår tv-transmission uden arrangørens samtykke kan også sammenlignes med de forskellige tiltag på “ambush marketing”, som mange internationale sportsbegivenheder er udsat for. Lige så vel som man ud fra almindelige ejendomsretlige og aftaleretlige grundsætninger kan forhindre

ikke-anerkendte virksomheder i at opsætte reklameskilte mv. inden for det stadion, der afgrænser arrangørens fysiske ejendomsret, kan det være umådeligt vanskeligt at forhindre ikke-anerkendte virksomheder i at forsøge at snylte på en idrætsbegivenhed ved at købe reklameplads langs den del af en løbsrute, der foregår på offentlig vej. Dette fænomen har eksempelvis været kendt i adskillige år under New York Marathon, hvor arrangørerne ligefrem har valgt at køre store lastbiler hen foran ikke-anerkendte virksomheders reklameskilte og har pålagt de tv-stationer, der efter aftale transmitterede fra begivenheden, ikke at vise billeder, der eksponerede den virksomhed, som forsøgte sig med ambush marketing. Fænomenet har også været et problem for arrangørerne af OL i Sydney.

Det må nok erkendes, at disse tiltag viser, hvilke store vanskeligheder der er forbundet med at håndhæve arrangørens "rettigheder", når sportsbegivenheden bevæger sig væk fra de fysisk afgrænsede rammer og ud på offentlig vej.

Til gengæld synes der på baggrund af Højesterets præmisser i den ovennævnte DBU-dom ikke at være tvivl om, at et sportsresultat er "beskyttet", helt indtil kampen eller begivenheden er færdig. Først fra det tidspunkt kan det antages, at sportsresultatet er at betragte som en almindelig tilgængelig nyhed, som frit kan bringes og refereres i de skrevne og elektroniske medier. Det kan derfor ikke anses som værende foreneligt med retspraksis, hvis der i dag viderebringes resultater fx fra halvlegen i en fodboldkamp eller en håndboldkamp, idet det netop var dette spørgsmål, som Højesteret tog stilling til i 1982.

Hvad der derimod ikke foreligger nogen sikre holdepunkter for er, om sportsresultatet ligeledes er beskyttet, når idrætsbegivenheden samtidigt sendes "live" i fjernsynet. Det må i hvert fald erkendes, at DBUs argument om, at der ville komme færre tilskuere til kampene, hvis resultaterne løbende blev formidlet i radioen, svækkes betydeligt, såfremt idrætsarrangøren selv har solgt tv-transmissionsrettighederne live.

På baggrund af DBU-dommen er der i øjeblikket i Danmark en diskussion om, hvorvidt det uden samtykke fra den danske divisionsforening er tilladt at videreformidle resultaterne fra den danske Superliga, fx via tekst-tv, på mobiltelefoner eller via internettet, enten live eller med korttids forsinkelse. Problemstillingen har endnu ikke givet anledning til en egentlig retstvist, men på baggrund af retspraksis kunne det hævdes, at i det omfang, de pågældende

kampe samtidigt blev vist live i fjernsynet, eller resultatet lovligt blev offentliggjort i radioen, var sportsresultatet så at sige "offentligt kendt" og dermed ikke længere beskyttet.

Var der derimod tale om kampe, som hverken blev transmitteret i radio eller fjernsyn, kunne en formidling af resultatet via internet, mobiltelefon eller tekst-tv have en indflydelse på antallet af betalende tilskuere til kampen, hvorfor en sådan resultatformidling formodentligt kunne forbydes ud fra de samme præmisser som anført i Højesterets dom.

Heroverfor kunne det fremføres, at retten til elektronisk resultatformidling i dag var blevet et økonomisk formuegode for arrangøren, der på samme måde som igennem salg af tv-transmissionsretten kunne opnå en indtægt ved at sælge denne på eksklusiv basis i forskellige "vinduer", såsom tv, internet mv. Det kan dog være tvivlsomt, om domstolene vil give beskyttelse af *resultatet*, når idrætsarrangøren selv har indgået aftale om live radio- og tv-dækning af begivenheden.

Fra ophavsretsloven kunne der drages en parallel til den særlige regel om pressemeddelelser i ophavsretslovens § 72. Efter denne bestemmelse må pressemeddelelser, som efter aftale leveres fra udenlandske nyhedsbureauer eller fra korrespondenter i udlandet, ikke uden modtagerens samtykke gøres tilgængelige for almenheden gennem presse, radio eller på anden lignende måde før 12 timer efter, at de er blevet offentliggjort i Danmark. Bestemmelsen er dog ikke til hinder for, at den pågældende nyhedsmeddelelse kan gengives af andre medier inden for 12-timers fristen, såfremt disse medier skaffer nyheden igennem andre kilder, som fx ved at aflytte udenlandsk radio. På samme måde kan enhver avis i Danmark antageligt viderebringe nyhedsmeddelelser fra en udenlandsk tv-station, der - fx via satellit - kan modtages herhjemme.³

Med de fortsat stigende og astronomiske summer, der betales for internationale topidræts-begivenheder, må det formodentlig antages, at der i de kommende år vil komme yderligere fokus og pres på den retsbeskyttelse, der i henhold til almindelige retsgrundsætninger skal gælde for idrætsarrangører. Indtil videre må det dog konstateres, at Højesterets afgørelse fra 1982 i DBU-

3 Som kilde jf. Peter Schønning, *Ophavsretslov med kommentarer*, op.cit., s. 567.

sagen kun giver sikre svar på nogle af de spørgsmål, der i dag kan tænkes at opstå med hensyn til rækkevidden af arrangementsbeskyttelsen.

Sponsorkontrakter

Af advokatfuldmægtig Annelise Vidø

1. Lovgrundlaget

Der er ikke et entydigt lovgrundlag, der regulerer sponsorområdet. Almindelige kontraktsretlige principper er gældende for selve aftaleindgåelsen og for fortolkning og/eller udfyldning af aftalen.

Derudover griber almindelige retsgrundsætninger, varemærkelovgivningen, konkurrencelovgivningen og øvrige immaterialrettigheder mv. ind i hinanden, hvilket gør selve konciperingen yderst kompleks.

Ydermere er deltagerne i sponsorkontrakterne ofte ikke opmærksomme på denne kompleksitet, hvilket skaber grobund for konflikter - og for advokatarbejde.

2. Sponsorkontraktens placering i forhold til andre kontrakter i sportens verden

Grundlaget for indgåelsen af sponsorkontrakter fremgår ofte af andre kontrakter. Parterne har typisk ikke haft de store overvejelser om den kommercielle udnyttelse af sportsbegivenhederne og sportsudøvere i forbindelse med disse øvrige kontraktors koncipering. Dette medfører problemer, når en sponsorkontrakt skal indgås, idet det kan være vanskeligt at fastlægge, inden for hvilke rammer sponsorkontrakten kan indgås.

Som et eksempel kan nævnes en håndboldspillers ansættelseskontrakt med en håndboldklub. Her koncentrerer såvel spiller som klub sig ved ansættelseskontraktens indgåelse mest om lønnens størrelse og kontraktperiodens længde. Især unge spillere tænker ikke på, hvorvidt de kunne have en interesse i at indgå sponsorkontrakter på egen hånd, eller hvorvidt de skulle forsøge at forhandle sig frem til en andel af visse sponsorindtægter.

Det kan også være, at klubben ikke er opmærksom på at få bestemmelser ind i ansættelseskontrakten om, at klubben har ret til at bruge sportsudøveren i visse sammenhænge.

Når en sponsorkontrakt senere skal indgås, opstår spørgsmålet om, hvorvidt det kan lade sig gøre, og i bekræftende fald inden for hvilke rammer sponsorkontrakten kan indgås.

Dette spørgsmål kan først besvares efter en kortlægning af, hvilke af sportens aktører der besidder hvilke rettigheder.

3. Rettighedsproblematikken

3.1. Sportsudøveren

Efter retspraksis er sportsudøveren berettiget til at modsætte sig, at hans/hendes navn, billede eller underskrift anvendes i kommerciel sammenhæng af andre (klub eller specialforbund). Dette gælder både for den enkelte sportsudøver, og når sportsudøveren optræder på et hold(billede).

Derudover er der meget stor forskel på, hvilke rettigheder og forpligtelser den enkelte sportsudøver har - alt efter hvilket specialforbund, sportsudøveren hører under. Som eksempel kan nævnes danske badmintonspilleres vidtgående mulighed for selv at tegne sponsorkontrakter, der dækker turneringer, hvor sportsudøveren stiller op for forbundet, og hvor forbundet betaler rejser mv. til turneringerne. Heroverfor står rosportens amatørbegreb, der indebærer, at forbundets dygtigste medlemmer skal honorere topprofessionelle krav, for så vidt angår deres sportsudøvelse, men hvor sportsudøveren ikke besidder nogen kompetence til selv at indgå sponsoraftaler uden om forbundet, der foruden administrationsretten til sportsudøverens sponsorindtægter tillige kræver en ikke ubetydelig procentdel heraf. Forskellen på de to forbunds regler er historisk bestemt og blev fastsat, da sportsudøverne var amatører. Imellem disse to yderpunkter findes mange varianter.

Det antages, at ovennævnte regler og konsekvenser er lovlige rent foreningsretligt. Der kan derimod opstå situationer, hvor specialforbundenes monopollignende status medfører, at sportsudøverens adgang til frit at udøve sit erhverv som sportsudøver begrænses ud over det rimelige.

I den forbindelse skal det bemærkes, at også konkurrencereglerne vil gribe ind i forbundenes og klubbernes regler og kontrakter, når kontrakterne giver sponsorer o.a. enerettigheder, såfremt sportsudøverne eller andre over længere perioder afskæres fra at indgå andre kontrakter.

Det er således vigtigt, at forbundene og klubberne nøje overvejer, hvorvidt deres regler og kontrakter er rimelige og ikke i strid med de konkurrenceretlige regler. I forbindelse med en advokats rådgivning i situationer, hvor der er tvivl om, hvorvidt de almindelige retsregler er overholdt, er det vigtigt at gøre opmærksom herpå og forsøge at ændre forholdene, hvilket ofte kan være vanskeligt.

I Dansk Håndbold Forbunds ansættelsesaftale er det muligt at aftale, enten at klubben er berettiget til uden særskilt betaling at benytte spilleren i reklameøjemed over for foreningens sponsorer, eller at klubben er berettiget til uden særskilt betaling at benytte spilleren i reklameøjemed generelt. Det er i den forbindelse vigtigt at være opmærksom på, at parterne kan aftale sig frem til en anden retstilstand, såfremt de måtte ønske dette.

En rådgiver for en klub eller et forbund skal søge at få så vidtgående en adgang til at benytte sportsudøveren kommercielt som muligt, og en rådgiver for en sportsudøver skal søge at begrænse udnyttelsesretten i et eller andet omfang. Mange kvindelige håndboldspillere har haft problemer med reklameaktiviteter, idet disse tager lang tid, og fordi det er de samme sportsudøvere, som sponsorerne ønsker at benytte.

I fodboldens overenskomsts § 4 er brugen af fodboldspillere i kommerciel henseende beskrevet. I forbindelse med ansættelsesaftalen skal klubben og spilleren disponere over samtlige rettigheder, hvorfor spilleren skal oplyse om samtlige andre kontraktlige forpligtelser på dette tidspunkt. Klubben har herefter ret til at benytte spilleren i reklameøjemed og til brug for merchandising, når blot udnyttelsen sker i et omfang, der er rimeligt og ikke strider mod almindelig kutyme. Dette begreb er meget elastisk, hvorfor sædvanen/praksis vil fastlægge omfanget heraf. Hvis en spiller således føler, at udnyttelsen tager overhånd, er det vigtigt at protestere herimod. Endvidere må klubbens brug af spilleren ikke stride mod spillerens loyalitetsforpligtelse over for en eventuel anden hovedarbejdsgiver. Herudover er spilleren berettiget til at indgå personlige sponsorkontrakter, såfremt de ikke indgås med virksomheder, der er konkurrenter til en af klubbens hovedsponsorer. En hovedsponsor i Faxe Kondi Ligaen skal erlægge mindst 150.000 kr. årligt.

Som udgangspunkt vil sportsudøveren i andre sportsgrene, herunder håndbold, være berettiget til at indgå særskilte sponsorkontrakter med fx

beklædningsfirmaer under forudsætning af, at sponsorkontrakterne ikke strider mod sportsudøverens forpligtelser over for klubben eller specialforbundet. I Dansk Håndbold Forbunds ansættelsesaftale er det muligt at beskrive omfanget heraf, og i den forbindelse kan det være en god idé at indføre bestemmelser, der ligner fodboldens overenskomstbestemmelse.

3.2. Klubberne og forbundene

3.2.1. Arrangørrettigheder

Klubberne og forbundene vil have alle arrangørrettighederne til de arrangementer, som de selv arrangerer. I klubregi kan dette være træningskampe og i landsholdsregi uofficielle landskampe.

Vedrørende fx Danmarksturneringen antages det, at såvel specialforbundene som klubberne har andel i arrangørrettighederne, hvorfor ingen af parterne kan håndhæve disse rettigheder uden hensyntagen til den andens rettigheder. Dette princip er fastslået i Konkurrencerådets afgørelse i en sag mellem DBU og Divisionsforeningen i fodbold og er begrundet i, at specialforbundet som udsteder af en turnering er medarrangør, og at klubben som vært er arrangør af kampene.

3.2.2. Egne immaterielle rettigheder

Klubberne og forbundene har ret til at udnytte eget navn og logo fx ved salg af produkter mv. i forbindelse med merchandising.

3.2.3. Afledte rettigheder fra sportsudøvere mv.

I kontrakter kan klubberne eller forbundene tillægges ret til at sælge sportsudøveren alene eller sammen med andre sportsudøvere, fx på hold(billeder). Dette forhold er oftest indeholdt i sportsudøverens ansættelseskontrakt.

Der er et stort behov for, at alle parter samarbejder for at kunne udnytte rettighederne i forbindelse med indgåelse af sponsoraftaler. Spillerforeningerne i såvel håndbold som fodbold har derfor indgået kontrakter med specialforbundene om udnyttelsen af rettighederne for landsholdsspillere, og i fodbold har Divisionsforeningen og Spillerforeningen indgået aftale om brug af spillerne i de forskellige Danmarksturneringer.

Denne udvikling har fundet sted i erkendelse af, at sponsoraterne er meget mere værd for alle, når de bliver solgt samlet. Dermed fjernes risikoen for, at der opstår problemer med fx vanhjemmel, der vil være ødelæggende for et samarbejde mellem en sponsor og den sponsorerede. I den forbindelse kan det nævnes, at der i håndbold har været flere tilfælde, hvor klubberne ikke har været opmærksomme på at opnå tilladelse fra sportsudøveren før indgåelse af en sponsorkontrakt, der involverer sportsudøveren. I disse tilfælde har sportsudøverne krævet - og har fået erlagt - den indtægt, som klubben har opnået via sponsorkontrakten.

3.3. Sponsoren

Det er vigtigt at være opmærksom på, at sponsoren ligeledes har ret til at bestemme, hvorledes eget navn og logo mv. anvendes kommercielt. Det er derfor vigtigt i sponsorkontrakten at få fastlagt, i hvilket omfang klubben eller sportsudøveren kan anvende sponsorens navn og logo mv., såfremt der måtte være et behov herfor.

3.4. Konklusion

Da der kan være problemer med at fastlægge, hvilke rettigheder de forskellige parter har, er det vigtigt, at man i alle led - uanset om man er sportsudøver, klub, specialforbund eller sponsor - sørger for at få defineret sine rettigheder og samtidig indgå klare kontrakter, der regulerer rettighedernes kommercielle udnyttelse.

4. Sponsorkoncept

Før en klub eller et forbund skal forsøge at tiltrække sponsorer, skal de tegne klubbens/forbundets profil. Til klubbens/forbundets profil hører blandt andet en kortlægning af, om klubben/forbundet vil være professionel eller amatør, hvad klubben/forbundet kan sælge (bandereklamer, trøjer, rekvisitter, programmer, højtalerannoncering o.s.v.), og hvilket publikum der opsøger sportsbegivenhederne. Når profilen er fastlagt, skal der udvælges en potentiel sponsormasse, der passer til klubbens/forbundets profil.

Herefter skal marketingsstrategien fastlægges i overensstemmelse med klubbens/forbundets profil. Hvis klubben/forbundet ønsker at begå sig i toppen

af en sportsgren, er det vigtigt at henvende sig meget professionelt til de potentielle sponsorer.

Sponsorer, der ønsker at indgå sponsorkontrakter med professionelle klubber/forbund, anser sponsoratet for en forretning og vil derfor kun deltage, hvis de opnår noget ved sponsoratet. I den forbindelse skal klubben/forbundet være opmærksom på, at sponsoren ønsker at blive kendt af kunderne. Det er således vigtigt, at klubben/forbundet henvender sig til sponsorer, hvis kunder er publikum til klubbens/forbundets arrangementer.

Mange sponsorer ønsker ligeledes - ud over sportsbegivenhederne - at kunne deltage i arrangementer, hvor de kan mødes med forretningsforbindelser på en mere uforpligtende måde. Det er vigtigt at gøre sig klart, hvorledes klubben/forbundet kan imødekomme dette ønske.

Ønsker klubben/forbundet derimod at satse på en mere social profil, skal henvendelsen til sponsorerne i højere grad være kendetegnet ved at slå på det følelsesmæssige og velgørende ved sponsoraterne.

Når klubben/forbundet har fundet en interesseret sponsor, er det afgørende, at sponsorkontrakten tager højde for de problemstillinger, der kan tænkes at opstå.

5. Hvordan bør en sponsorkontrakt opbygges?

En sponsorkontrakt bør i princippet opbygges som enhver anden kontrakt:

- Fastlæggelse af parterne.
- Beskrivelse af sponsorkontraktens genstand (= hvad får sponsoren ret til at sponsorere, og i hvilket omfang må klubben eller sportsudøveren benytte sponsorens navn mv.).
- Betalingens størrelse og forfaldstidpunkt.
- Beskrivelse af eventuelle alternative sponsorater, hvis nogle af forudsætningerne svigter. Dette kan fx være tilfældet, hvis sponsoren sponsorerer en bestemt navngiven sportsudøvers trøje, og denne sportsudøver indstiller karrieren eller lignende i utide. Denne bestemmelse kan eventuelt blot være en hensigtserklæring, der i et eller andet omfang sikrer, at parterne føler sig forpligtede til at finde en løsning på et problem, som det ikke har været muligt at tage hensyn til ved konciperingen.
- Genforhandlingsklausul.

- Lovvalgs- og værnetingsregler, hvis der er tale om grænseoverskridende kontrakter.
- Konfliktløsningsregler, hvis der ønskes brug af voldgift.

Genforhandlingsklausulen bruges for lettere at kunne lave opfølgning over for sponsorerne. Klausulen legitimerer således, at klubben/forbundet løbende har en kontakt til sponsoren og tæt på udløbsdatoen bringer en forlængelse på banen.

6. Opfølgning

I mange klubber/forbund er lederne presset rent tids- og ressourcemæssigt, hvorfor opfølgningen af sponsorkontrakterne ofte svigtes.

Det er imidlertid vigtigt at slå fast, at der først opnås et stort udbytte af sponsorkontrakter, når vigtigheden af at følge op på dem indses. Det er lettere at sælge nye sponsorater, hvis man i perioden, hvor sponsorkontrakten løber, har en tæt og positiv kontakt til sponsoren.

Selv om klubben/forbundet er professionelle og sponsorerne lige så, skal man ikke glemme den psykologiske faktor, der ligger i, at sponsoren føler sig som en del af et team. Såfremt man opnår denne samhørighed skabes grobund for, at klubben/forbundet sammen med sponsoren kan udvikle det arrangement, der passer den enkelte sponsor og dermed klubben/forbundet bedst.